

laiškas

LIETUVIAMS

1967

GEGUŽIS

/

MAY

GYVENIMUI TEKANT	* * *	178
MENAS, KURS VES PRIE MALDOS	St. Goštautas	180
DIEVO MOTINOS KANČIA	Ch. Pegui	188
MEILES LAIŠKAI	A. Grauslys	191
RŪPESČIU PARAŠYTA ENCIKLIKA	A. Liulevičius	195
ŠVIESOS ŠEŠĖLIAI TAMSOJE — I	J. Ignatonis	202
KĄ MUMS REIŠKIA KRISTUS	Vyt. Kasniūnas, E. Žiobrienė kun. P. Dilys, kun. A. Grauslys	206
TARPASMENINIS ŽMOGAUS ARTUMAS	G. Sabataitis, S. J.	211
KNYGA APIE ŽMOGIŠK. DIDYBĘ (rec.)	K. Trimakas, S. J.	212
“L. L.” NETEISINGAI KALTINAMI	Redakcija	214
IŠKARPOS IŠ ANAPUS	M. Banėnas	216
EKRANO MIRGESYS: The Man For All Seasons,	D. Lukienė	218
Filmus suglaustai vertinant	* * *	219
SKAITYTOJO ŽODIS		220

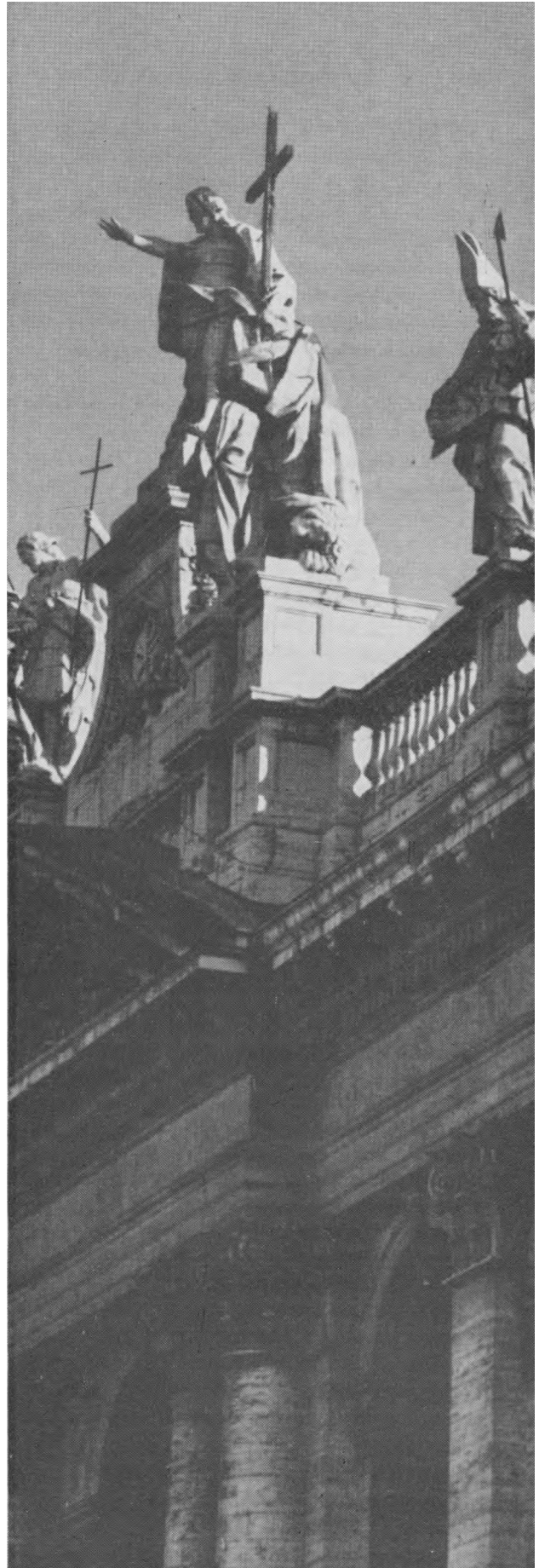
Šio numerio iliustracijos: Laterano bažnyčios Romoje fasadas (177); “Šv. Jurgis”, liaudies menas (181), Rubenso “Kristus ir Petras” (detalė - 184), Salvadoro Dalio “Nukryžiuotasis Kristus” (186), A. Korsakaitės-Sutkuvienės iliustracijos (189-190), Michelangelo “Pieta” (197; detalė — 198) ir Mozė” (199; detalė — 200), Z. So-deikienė iliustracija (202), vaizdai iš ekumeninio susikaupimo popietės (207, 209).

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Vyriausias redaktorius — Kęstutis Trimakas, S. J. Redakcinis kolektyvas: Jonas Borevičius, S. J., Gintarė Ivaškienė, Algimantas Kezys, S. J. (foto redaktorius), Vaclovas Kleiza, dr. Arūnas Liulevičius, Aušrelė Liulevičienė, Gintautas Sabataitis, S. J., Zita So-deikienė (techninė redaktorė), Jūzas Vaišnys, S. J. Administratorius — Petras Kleintotas, S. J. Viršelis ir vinjetės — Algirdo Kurausko. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. U.S.A. Telefonai: RE 7-8400 ir RE 7-8401. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. Prenumerata metams — \$4.00. Atskiro numerio kaina — \$0.40.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc. Yearly subscription \$4.00, single copy 40c.. Entered as second class matter and 2nd class postage paid at the Post Office, Chicago, Ill. and additional office of mailing in Thompson, Connecticut.

ŠIAM PASAULIUI, kuriame gyvename, reikia grožio, kad jis neipultų į neviltį. Grožis, kaip ir tiesa, atneša žmogaus širdžiai džiaugsmo ir yra vaisius, kuris išsi-laiko laikui dilynant bei griaunant ir kuris apjungia kartas bei duoda progos kuo nors besišavint dalintis. Ir visa tai atliekama jūsų rankomis. — Iš Visuotinio Bažnyčios susirinkimo atsišaukimo į menininkus.

GYVENIMUI TEKANT

■ Vyskupai ir tautinės parapijos

Joks kitas JAV vyskupų konferencijos nutarimas lietuvių nepalietė taip labai, kaip jų kreipimasis į Vatikano Konsistorinę Kongregaciją prašant, kad neberekėtų atsiklausti Šventojo Sosto prieš uždariant tautines parapijas.

Apie šį amerikiečių vyskupų nutarimą lietuvių visuomenę pirmiausia informavo *Draugas* (IV. 17). Netrukus *Dirvoje* (V. 1) pasirodė viešas K. L. laiškas, siūlęs tuo reikalu susirūpinti ir reaguoti. *Drauge* (V. 5) Vysk. V. Brizgys, nurodęs nevienodai stiprią tautinių parapijų būklę, rašė, kad "sunku tokias parapijas visas kartu ir vienodai ginti", kad teisę pasisakyti vienos tautinės parapijos reikalu teturi tos parapijos narys, o "ne kiekvienas tos tautybės asmuo": "Kol savomis bažnyčiomis naudosis, niekas jų nepaverš, tačiau ir apleistos niekas neišgelbės, kas nors ją pasisavins".

Tiesa, kad didele dalimi tų parapijų likimas priklausys nuo jų parapijiečių. Jų atsakomybė čia labai didelė. Tokia yra gyvenimo tikrovė: kur nėra parapijiečių, nebus nei parapijos. Visgi negalima užmerkti akių ir kitai tikrovės daliai — būtent, teisinei. Ir ji turi savo reikšmę ir įtaką. Juk ne be pagrindo Šventasis Sostas nustatė tą reikalavimą vyskupams atsiklausti Šventojo Sosto, nes buvo matomas reikalas tam tikro patikrinimo ir kontrolės. Neatrodo, kad tas reikalas jau būtų dingęs. Kodėl?

Kaip nevienodai stiprios tautinės parapijos, taip ir nevienodos JAV vyskupų nuomonės apie jų reikšmę ir svarbą. Tai matosi tiek iš jų praktikos, tiek iš kai kurių pasisakymų. Pagaliau ir šio JAV vyskupų suvažiavimo sprendimas buvo administracinis, ne pastoracinis. Jų prašymas, panaikinant tautines parapijas, nebesikreipti į Šventąjį Sostą matomai remiasi tiek tautinių parapijų menkėjimu, tiek administraciniu patogumu. Visgi, tai tik viena medalio pusė. Kontrolė tebėra reikalinga atsakyti kad ir į sekančius klausimus: O kaip būtų toliau su tautinių mažumų pastoraciniu ap-

rūpinimu? Ar nereikėtų tautines parapijas kaip tik palaikyti, kad jos būtų tikėjimo-religijos tvirtovės, jų gimtuose kraštuose siaučiant religinei priespaudai? Pagaliau, ar bet koks neatsižvelgimas į tautines parapijas nesudarytų progos sovietams pasityčioti iš mūsų lietuvių išeivių, iš tikinčiųjų Lietuvoj ir pagaliau iš pačios Bažnyčios JAV?

Kas tą kontrolę parūpins? Ją galėtų parūpinti kad ir prie JAV vyskupų konferencijos įsteigta, tautinių mažumų pastoracija besirūpinanti institucija.

Kol tokios nėra, tenka palaikyti tą pačią, kuri buvo iki šiol — Konsistorinę Kongregaciją prie Šventojo Sosto. Manome, kad kreiptis į ją yra mūsų lietuvių katalikų vadovaujančių organų pareiga — ne kokių protestu prieš JAV vyskopus, bet pilniau nušviečiant padėtį.

Visgi negalima aplenkti ir pačios JAV vyskupų konferencijos. Su jais mes turime ir turėsime vis daugiau reikalų. Tad yra reikalinga su amerikiečių hierarchija palaikyti kuo artimesnį ir kuo nuoširdesnį ryšį, kad ir iš mūsų balsų jai būtų galima susidaryti pilnesnį vaizdą. To jie patys tikisi: kaip JAV vyskupų konferencijos pirmininkas arkivysk. John F. Dearden pareiškė pirmajame suvažiavime, jie tikisi būti padedami "dvasiškos bei pasauliečių autentiškais balsais". Autentiškais balsais tad ir turi mūsų vadovaujantieji organai nurodyti jiems mūsų reikalus.

■ Kuriančioji visuomenė

Draugo dienraščio vedamajame (IV. 27) pasirodė labai tikslios rašytojo A. Barono pastabos apie mūsų visuomenės kovingo irzlumo sindromą ir sveikus kuriančios visuomenės bruožus:

"Kaip bekalbėtumėme, visi mūsų išeivijos darbai daugiau ar mažiau laikosi pasišventimu ir aukomis. Be algų ir be ministerijų atliekamas dažnai toks darbas, kokio nesugebėdavom atlikti net ir tada, kai turėjom visus galimumus savoje žemėje. Nors

negalim sakyti, kad visi į tą politinių, kultūrinių ir visuomeninių atsiekimų ansamblį jungiasi, tačiau ir nereikia norėti, kad masės dalyvautų. Šiaip ar taip visi didieji darbai padaromi negausaus asmenų skaičiaus, kartais visuomenei juos remiant, o kartais ir visai jais nesidomint... Visuomenė mėgsta įsijungti į kokius ginčus labiau negu į kūrybingą darbą, ir galėtumėme priskaičiuoti eilę pavyzdžių. Bet blogiausia, kad tiems nesveikiems, pasakytume, liguistiems ginčams paskiria nemaža laiko ir tie, kurie gali atlikti ar atlieka didesnius ar mažesnius kultūrinius ar visuomeninius darbus...

"Žinoma, kad beveik visas emigracines grupes tokie nesutarimai ir tokie erzeliai ištiko. Bedirbdami aukos reikalaujantį darbą, negaudami atlyginimo, žmonės nori garbės, ir tai nebūtų nieko bloga, jei būtų tam tikros ribos. Iš kitos pusės, būdami vienas prie kito perarti, matydami vienas kitą dažnai su visom didybėm ir silpnumais, nebeturėdami galimumų iškilti ligi didžiulių tik laisvojo valstybės įmanomų postų, daromės irzlūs ir nebepakenčiam vienas kito..."

"Pakęskime vienas kito artumą, nebūkime irzlūs, nes pykčiu ir erzlumu rodome savo emigracinį skurdumą, iš kurio daugiausia yra naudos tik okupantui. Mes turime būti kuriančioji visuomenė, o ne dėl kokio apgraužto garbės kaulo kovojanti pikta masė".

■ Duktė, bet nebe Stalino

Spėjama, kad tragiška kosmonauto Komarovo mirtimi pasibaigęs sovietų satelito Sojuz I iššovimas buvo savaitę paankstintas, kad tik būtų nukreiptas dėmesys nuo iš Sovietų Sąjungos pabėgusios Stalino dukters Svetlanos Allilujevos.

Deja, nuo šios pabėgėlės dėmesį nukreipti nebeįmanoma. Josios pabėgimas ypatingas keliais bruožais. Čia suminėsim jų tris: pirma, būdama buvusio Sovietų Sąjungos diktatoriaus Stalino duktė, ji yra svarbiausia pabėgėlė iš Sovietų Sąjungos; antra, jos pabėgimas yra konkreti komunizmo atsisakymo išraiška (net pradedant tikėti Dievu); ir trečia, ji nėra politinė, bet ideologinė pabėgėlė: ji atvyko, kad "galė-

tų reikštis tuo, kas ji yra". Tai ataidi B. Pasternako knygos *Daktaro Živago* idėją.

Reikšmingiausi Svetlanos žodžiai yra šie: "Nuo vaikystės dienų mane mokė komunizmo, ir aš juo tikėjau taip, kaip visi mano amžiaus žmonės. Bet palengva, bręstant ir įgyjant daugiau patyrimo, pradėjau galvoti kitaip. Paskutiniaisiais metais mes pradėjome Rusijoje galvoti, diskutuoti bei argumentuoti, ir mes nebesam taip automatiškai atsidavę toms idėjoms, kurių mus mokė... Taip pat ir tikėjimas daug prisidėjo prie mano pasikeitimo. Aš užaugau šeimoje, kurioj niekuomet nebuvo kalbama apie Dievą. Bet kai subrendau, supratau, kad negalima gyventi, neturint Dievo širdyje".

■ Informacijos biuras

Neseniai pasitaikė vienas stambesnių susižinojimo stokos pavyzdžių, kai amerikiečių lietuvių komunistų laikraštis *Vilnis* buvo paprašyta paremti Čikagos arkivyskupijos finansinį vajų. Tas faktas rodo reikalą pasiinformuoti; panašus reikalas yra ir kitus informuoti.

Toj šviesoj labiau suprantama, kodėl įsisteigė Lietuvių Informacijos Biuras (apie jo svarbą "L. L." buvo rašyta G. Sabataičio, S. J., I, 30 psl.), kuris jau spėjo parodyti originalios iniciatyvos, V. 13-14, Čikagoj, su-ruošdamas seminarą, kuriame visa eilė amerikiečių specialistų dalinosi su lietuviais savo patirtimi spaudos, radijo ir televizijos srityje.

■ Nauja enciklika

Naujoji enciklika *Populorum Progressio* (*Tautų vystymasis*) buvo ruošinama beveik nuo pat Pauliaus VI popiežiavimo pradžios. Trijų metų laikotarpyje ji buvo perredaguota 7 kartus.

Pasaulinė opinija šią encikliką priėmė palankiai. Visgi pasitaikė ir diametriškai priešingų reagavimų: Urugvajaus parlamentas nubalsavo 34:30 balsais atspausdinti encikliką kaip parlamento posėdžių dokumentą, o pakako vieno diktatoriaus Salazaro balso, kad ji buvo uždrausta Portugalijoje. Šios enciklikos teksto santrauką žr. "L. L." šio nr. 195 psl.

Menas, kurs ves prie maldos

STASYS GOŠTAUTAS

Religinis menas krikščionybės istorijos bėgyje

Krikščionybė sujungė žmonijos viltį prieš fatumą - likimą ir nugalėjo vergišką Rytų pasidavimą dievų žiaurumui. Žmogus, su krikščionybe, pasipriešino savo sukurtiems dievams ir atsigrįžo į Dievą, mylintį ir kenčiantį, pasijusdamas arčiau to vieno Nukryžiuotojo, negu visos Olimpo gaujos.

Žmonija, išsilaisvinusi iš dievų vergijos, savo valia ir emocija atsidavė Dievui, atirasdama naują savo gyvenimo ir mirties prasmę. Žmogus pasijuto esąs asmuo-individas, turįs savo individualią reikšmę, vertą ne tik kito žmogaus, bet ir Dievo dėmesio. Tokiu būdu su Kristumi atsirado nauja garbė, naujas *atletizmas*, užpildęs gyvenimą ir amžinybę — tapti šventuoju. Aplink šitą tobulybės kriterijų sukasi visa pirmąją krikščionybę ir Viduramžiai, kur sąmoningai žmogus atsisako savo asmenybės ir ieško sutapimo su Dievu. Savęs sunaikinimas buvo kelias į Dievą ir savęs žeminimas — išaukštinimas Dievuje. Taip išaugo didžiausi meno paminklai, anoniminių asketų nutiesta stilizacija iki paties dangaus, susitelkusi aplink romanesko ir gotiško katedrų ir Pantokratoro mozaikų.

* * *

Žmogus yra religingas visa savo prigim-

Stasys Goštautas siekia doktorato Niujorko Universitete ispanu ir Lotynu Amerikos literatūroje. Rašo ne tik lietuviu, bet ir Lotynu Amerikos spaudai ir yra nuolatinis *ENCYCLOPEDIA BRITANNICA* bendradarbis. Atspausdintos jo dvi knygos ispanu kalba: apie Lietuvos meną ir literatūrą (1959) ir apie Kolumbijos priešistorinį meną (1960).

timi. Tas jo religingumas pasireiškia teigiamai ir neigiamai prasme, kuri slypi Dievuje, ar dievuose, ar pačiame savyje. Kiekvienas galvojantis žmogus turi savo idėjas ir savo prietarus apie dievus, amžinybę, gyvenimą ir mirtį. Kiekvienas žmogus stengiasi šį savo jausmą ir rūpestį išreikšti savaip: ar tai gyvenime, ar negyvenime; ar mene, ar raštuose; ar skausme, ar meilėje. Ir už tai kiekvienas žmogus paliko savo pasiteiravimus gyvenimo pakelėje klausdamas, kodėl tiek neteisybės, tiek keršto, tiek neapykantos, tiek skausmo, tiek bado...

Tūkstančiai metų meno istorijos, žmonijos istorijos neturi kitos prasmės, kaip tik bandymą atsakyti į tuos klausimus ir išreikšti juos ant amžinybės kapo. Menas, tam tikra prasme, gali būti Dievo ir žmogaus santykiavimo istorija. Ir už tai šiaandien jau nekalbėsime apie žmogų, sukurtą pagal Dievo paveikslą, bet apie Dievą, sukurtą pagal žmogaus vaizduotę meno paminkluose.

Nors visas užmirštų amžių menas pas mus atėjo be meno pretenzijos ir anoniminis, tačiau, ar mes jį pripažinsim menu, ar jį paneigsim, ar tai bus vienos grupės, ar grynai asmeninė interpretacija, jis pasiliks žmogaus proto ir emocijų išdava ir ta prasme kūrybinis paminklas. Taip kaip Buda, ar Apolonas, ar Meksikos Quetzalcoatl šiaandien mums kalba tik savo platesnėmis formomis ir daug mums pasako apie anų laikų papročius, gyvenimo ir mirties supratimą, jų estetines formules ir t.t.

Menas, tikra filosofinė prasme, prasideda

**Liaudies menas.
ŠV. JURGIS.
Skulptūra.**

da už išvaizdos, už *fenomeno*, už realybės, tiesiog su neigimu tos realybės, kurią matom, girdim ir jaučiam. Paveiksle mes matom ne drobės ar kartono gabalą, užteptą dažais; skulptūroj — ne akmens, molio ar geležies kiekį, bet ką tai tokio egzistuojančio už to fenomeno, kuris gyvena pats savaime, kartais daug giliau už dailininko tikslą ir modelio inspiraciją. Antgamtinio

MENAS: ... jis visuomet mąsto apie mirtį ir taip vis kuria gyvenimą.

Boris Pasternakas, *Daktaras Živago*.

impulso pagautas žmogus jaučiasi stumiamas prie to, ką mes šiandien vadinam menu, poezija, muzika, matematika, astronomija, chemija, visame norėdamas pabrėžti savo įsitikinimus ir santykius tarp dievų ir žmogaus, tarp gyvenimo klajojimo ir pomirtinio likimo, tarp protinių jausmų ir kūno geidulių. Šitas santykis išvystė visa, ką mes šiandien vadinam kūryba. Ir kūryba nėra kas kita, kaip *būti* žmonijos sąmonėj per amžius.

Graikai įamžindavo žmogaus fizines ir moralines dorybes (ar nedorybes), jo didelius darbus, jo heroizmą dievams, tėvynei ar giminei. Gyventi žmonijos sąmonėj jiems buvo, tam tikra prasme, tos amžinybės kūrimas. Ką gi tas atminimas reiškė pačiam Praksiteliiui, Sofokliui ar Sokratui?... Žmonijai, tautai, giminei, tai pasididžiavimas, bet kas jiems? O ką besakyti apie tuos milijardus, kurie tepaliko savo kaulus? Kas jiems belieka? Šitą amžinybės paslaptį ir bandė išspręsti Kristus savo Evangelijoje, išaukštindamas mažus dalykėlius, pasiekiamus visiems. Jis parodė kilnumą neturto, skausmo, pasiaukojimo, kasdieniško gyvenimo... Kai graikai, Egiptas, Mezopotamija, Indija ieškojo nemirtingumo dabartyje, krikščionybė jo ieško amžinybėj.

Šitos amžinybės šešėlyje išaugo ir krikščioniškasis menas. Nors pirmą kartą krikščionybė neturėjo jokio intereso mene, tačiau ji iš pat pradžių suprato svarbą maldingumui ir tikėjimui pakelti. Pirmą kartą krikščio-

nybė, kaip ir kiekvienas avangardinis sąjūdis, išskyrė viską, kas nebuvo tiesioginiai surišta su jos tikslu, amžinu gyvenimu, Evangelija, Kristaus gyvenimu, mirtimi ir prisikėlimu. Tačiau, kadangi krikščionybė nespėjo tuoj pat sukurti savų meninių formų, ji priėmė visas jau egzistuojančias, aprengdama jas krikščioniškomis idėjomis. Ji pasiėmė viską, ką rado pakelėje nuo Palestinos iki Romos, pereidama per Mažąją Aziją, Graikiją ir barbarus.

Iš pradžių pakito tik psichologinis nusistatymas ir emocijos, kurios turėjo nemažą svarbą pirmiesiems atsivertimams. Vergas tapo laisvas žmogus per tikėjimą; patricijus įprasmino savo nuobodų gyvenimą ir suprato pasiaukojimo džiaugsmą; svetimsaliai pasijuto tėvynėj, Amžinos Jeruzalės vaikai. Jie visi atidavė savo įnašą į tą naują bendruomenę. Tokiu būdu, jeigu, iš vienos pusės, pirmieji krikščionys pasibaisėdavo Kristaus figūriniu reprezentacija (hebraiška tradicija), tai, iš kitos pusės, sekdami graikų ir romėnų įtaką, mėgdavo įkūnyti Kristaus ir Evangelijos mintį. Nors pagal pirmųjų krikščionių supratimą Apolonas nebuvo nei gražus, nei meniškas, tik stabas, vertas pasmerkimo ir sudaužymo, tačiau, jeigu tą patį Apoloną (jau aprengtą) pavadindavo "geruoju ganytoju" ir dar pridėdavo avį, tada tas stabas virsdavo krikščioniškas ir gražus. Savaime suprantama, kad pirmą kartą krikščionybė, būdama savo meto kultūros ir tradicijų įtakoje, daug jos išorinių formų pasisavino bei jomis išreiškė savo naująją religiją, ypač meno ir literatūros srityje. Tokiu būdu per krikščionybę senojo pasaulio kultūrinės formos išliko iki pat mūsų laikų.

Roma ir Europos Vakarai pasisavino graiko-lotynišką kultūrą. Rytai su Bizancium pasirinko sau artimą Persiją, Siriją, Egiptą ir didesnę dalį graikiškosios tradicijos. Tokiu būdu jau pirmaisiais krikščionybės šimtmečiais atsirado dvi jėgos, neprieštaraujančios viena kitai, bet viena kitą papildančios savo ideologija, papročiais, religinėmis apeigomis ir religiniu menu.

Romos pirmą kartą krikščionybė neprasideda vien tik katakombose, bet taipgi ir imperatorių šešėlyje ir patricijų vilose. Ka-

takambos yra daugiau pomirtinio gyvenimo (*funeral*) apeigų vieta ir slėptuvė nuo persekiojimo, bet tikras krikščioniškas gyvenimas ėjo atvirai Romos imperijos miestuose, kur naujai atsivertę patricijai susirinkdavo savo namuose bendrakeleivių Komunijai. Čia ir prasidėjo visa tai, ką mes šiandien vadiname krikščionišku religiniu menu. Jis susikūrė ne ant simbolių, kuriais yra persunkta liturgija, nei biblijos reprezentacijoje, kuri nelabai skyrėsi nuo kitų, nei pastatuose, kuriuos perėmė iš romėniškų bazilikų, bet toj nepaprastoj dvasioj, kuria degė visa pirmąją krikščionybė. Ji gyveno tikra dvasia ir kūrė su nepalūžiamą jėgą, ar tai degdama ant laužo, ar tai giedodama katakombose, ar tai puošdamosi bendrakeleivių Komunijai. Tai buvo kovojanti Bažnyčia, kuri skatino prie pamaldumo ir atgailos. Ištiesi šimtmečiai neturėjo kito tikslo, kaip jaudinti širdis prie Dievo.

Vėliau, su gildomis, tas menas pradėjo reikštis pats per save, atsipalaiduodamas nuo liturginio ir dekoratyvinio pirmavimo, sujungdamas visas jėgas Dievo namams statyti ir juos apgyvendindamas statulų žmonija, kuri, pagal André Malreux, yra tikresnė už patį žmonijos žmogų (Notre Dame de Paris, Chartres ir kitos katedros).

Bet kol Vakarai įkūnydavo žmogumi virtusį Dievą, Rytai su Bizantija nužmogindavo net patį žmogų ant Kristaus Pantokrato timpano. Milžiniškose sienose išvystė nužmoginto žmogaus idėją tapybinėj ir mozaikinėj plotmėj daug anksčiau negu Vakarai, kurie drąsiau pasireiškė skulptūroj (priešgotinė ir gotinė tapyba išsivystė daug vėliau, Bizantijos įtakoj). Bizantija, nors ir nepamiršo vakarietiškos tendencijos pamokyti ir sujaudinti paveikslais (simboliu, alegorija), skulptūromis, dekoratyvinėmis formomis įeiti į jausmus, tačiau, paveikta rytiečių ir graikų įtakų, didesnį dėmesį kreipė į formas. Negalėdama išsilaivinti iš temos, ji tą dogmatinį ir teologinį turinį susimbolino ultrarealistine forma (šiandien sakytume — surrealizmu). Tai buvo apmąstymo menas, analizės ir sintezės menas nuo paprasčiausių gyvenimo dalykų iki paskutinių Rytų patristikos dog-

matinių ir moralinių išvedžiojimų. Tada menas buvo šventas, nors jis ir neturėjo meno sąvokos. Vėliau, kada pradėjo iškilti aplamai meno ir religinio meno sąvoka, jis pasidarė jau nebe toks šventas, įgaudamas žmogišką pobūdį.

Nediskutuotina, ar religinis menas yra ir ar jis liks šventu ne vien tik savo tikslu, bet ir savo dvasia bei įkvėpimu. Miniai gal geriau bus melstis prieš nudažytą gipso statulėlę negu prieš Grūnewald Nukryžiuotąjį, tačiau pamaldumas nieko bendro neturi su meno ir šventumo sąvokomis. Ir gražiausią bažnyčią gali pastatyti visai netikintis žmogus, o taip pat didžiausią ekstazę galima patirti prie paprasčiausios rūšies Jėzaus stovylėlės. Teresė iš Avilos juk rašo, kad melstis galima bet kur.

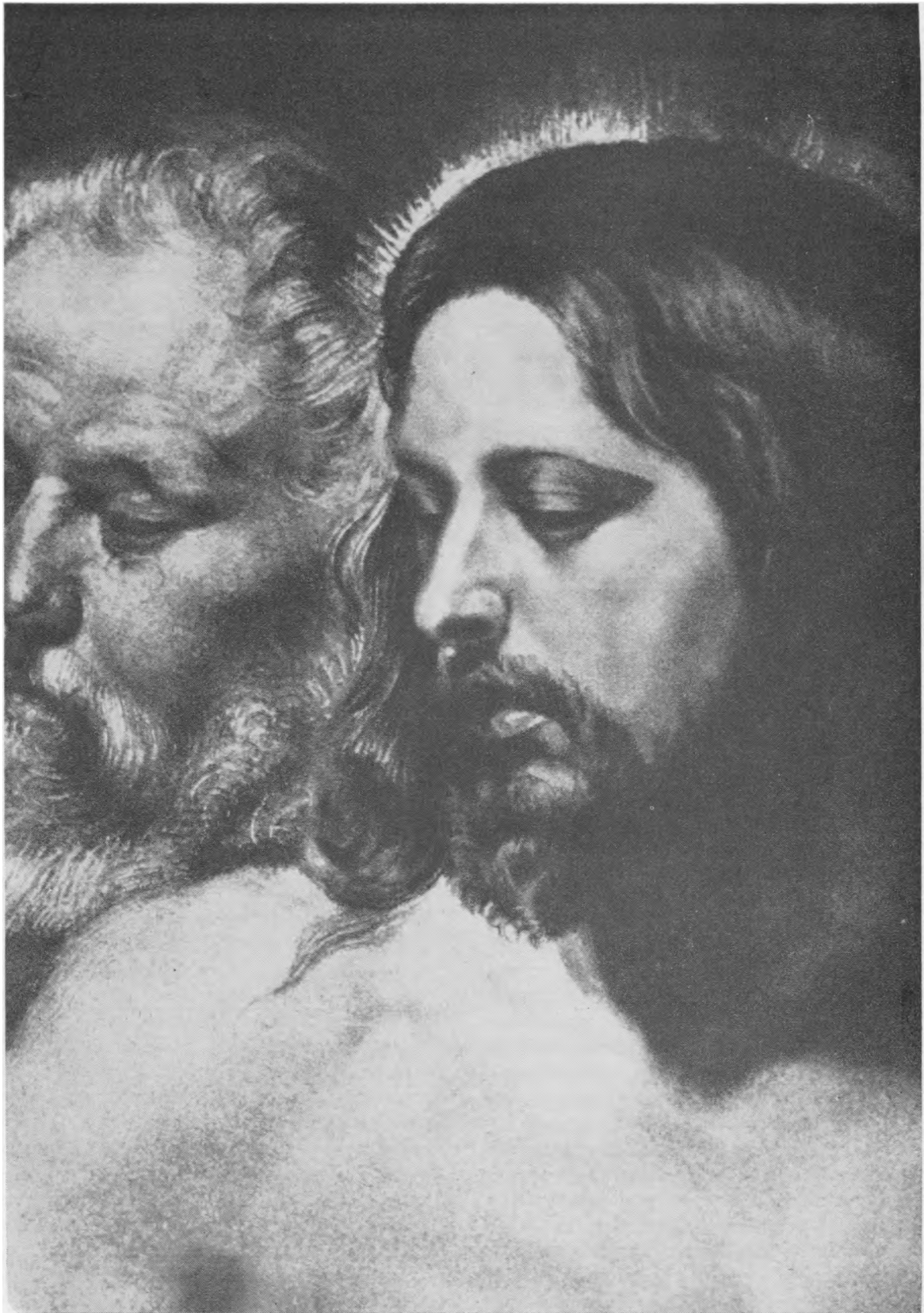
* * *

Atsiradus naujai meno estetikos sąvokai ar, gal kitaip sakant, susistematizavus meno filosofiją, pasišalino turinio svarbą, ir tas krikščioniško meno "šventumo" turinys pačiam menui virto nereikšmingu. Modernus krikščioniškas menas prasideda ne

O vesk mano dvasią, o pakelk ją iš tų gelmių, kad Tavo Meno pakeistas be baimės ir džiaugsmingai jį skristų pas Tave. Juk Tu — Tu vienas žinai visa, Tu vienintelis gali įkvėpti.

Bethovenas

XX-ajame šimtmetyje, bet su renesansu, kada dvasiškijos ir gildų vietoj atsirado menininkas. Su jo atsiradimu dingo Dievo pirmenybė mene, ir menas virto individo kūrybine išdava, kuriame žmogus užima svarbiausią dalį. Renesansas sutiko atiduoti Dievui, kas yra Dievo, bet taip pat pareikalavo žmogui, kas yra žmogaus. Menininkai stojo į kovą prieš dvasiškijos diktavimą ir pastatė savo reikalavimus, nesiderinančius ir nesidalinančius su nieku kitu, įskai-

tant net patį Dievą. Dalinai jau nuo renesanso laikų menininkas užgniaužė dieviškumą ir sudievinio humanizmą.

Vėliau, kada XX-ojo šimtmečio revoliucijos pačiam menui pastatė klaustuką ir kada viskas, kas atrodė nediskutuotinai gera ar bloga, pasirodė diskutuotina, krikščioniškasis menas, tiek kartų užmirštas ir paniekintas, buvo naujai atgaivintas ir "tamsūs viduramžiai" pasirodė ne taip jau tamsūs. Tai buvo XIX-ojo šimtmečio religinio meno nuosmukio pasekmė, kada Bažnyčia pasigedo meno šedevrų. Anų dienų (ir šiandieninis) ateizmas privertė tą meną susikaupti, atsirado reikalas pašalinti sentimentalizmą, teatralinį dekoratyvumą, suakademintą pamaldumą. Kontrareformacijos laikų rūpesčiai pasikeitė; jau buvo per vėlu rūpintis vien tik išlaikyti pamaldumą — ar tai bažnyčių, ar tai stovylų, ar tai paveikslų. Šiandien Bažnyčiai rūpi išgelbėti tikėjimą. Menas gi pasirodė vienas stipriausių šalininkų. Tad iš Bažnyčios reikėjo pašalinti teatrą ir grįžti prie šviežio tikėjimo, šviežios aplinkos, pagal laikų dvasią ir esamąją medžiagą. Iš čia — autentiškumas viduj ir išorėj, nedarant iš cemento akmens ir iš altoriaus skarmalais apkaišyto scenariumo. Pasirodė, kad Bažnyčiai yra svarbiau pastatyti pigią, funkcionalinę bažnyčią, erdvią, šviesią, jaukią, kur altoriaus Kristus nebūtų nustelbtas saldžių, neva šventuosius reprezentuojančių stovylėlių minios, tarsi brangakmeniais apkaišyto "lėlių" muziejaus.

Niekas nereikalauja iš kiekvienos bažnyčios meno šedevro, bet kiekviena bažnyčia turėtų papildyti to krikščioniškojo meno sąvoką. Ji turi atlikti savo misiją ne vien tik kaip Dievo namai, bet ir kaip žmogaus buveinė. Tai nereikia, kad bažnyčia turi statyti ar puošti parapijiečių ar kunigo skoniui įtikti, bet kad visus (kunigus ir parapijiečius) jungtų su tuo, kas vyksta altoriuje. Tame ir glūdi religinio meno funkcija — veikti kaip malda ir kalbėti kaip pamokslas.

Rubensas. KRISTUS IR ŠV. PETRAS. Detalė.
Aliejus.

Bažnyčia turi išaugti iš vidaus, nuo altoriaus, nuo Kristaus, kaip viso tikėjimo liturginio centro. Atnaujinti tikėjimą reikia atnaujinti ir krikščioniškąjį meną, kuris nestatytų Kristaus ant scenos ir neapkaišytų jį "abrozėliais". Ilgai Bažnyčia diskutavo modernaus meno išsileidimą (Pijus X, Pijus XII ir dabar Povilas VI), tačiau dar ir šiaudien daug kas galvoja, kad geriausias kunigo paminklas yra jo pastatyta brangi, apkaišiota, pagal kokį tai stilių sulipdyta bažnyčia, nors dažniausia jis pats neturi nei mažiausio supratimo apie bet kokį stilių.

Dievas niekad nebus reprezentuojamas pritinkamai ir garbingai, bet visgi niekad nebus taip pasiekiamas, kaip kenčiantis ant kryžiaus. Tai suprato visa primityvi krikščionybė, tai suprato romaneskas, gotika, renesansas ir tai supranta šių dienų dailininkai ir skulptoriai (Matisse, Rouault, Gauguin, Maurice Denis ir mūsų liaudies menas). Mes padarėm Dievą pagal savo norą, priskirdami jam visokias *advokacijas* (pavadinimus, atsišaukimus) ir *atributus* (savybes), kurių čia nenoriu minėti. Šitas susentimentalintas Dievas ir jo šventieji, išplatinti "abrozėliais" ir mėgti stovylėlėse, negali atsakyti nei į vieną tikrą žmogaus troškimą. Mes pametėm Dievo centrinių veidą, padalinimą tarp tūkstančių *advokacijų*, kurių joks dailininkas neįstengia reprezentuoti. Tuo tarpu šių dienų tikėjimas pasigenda paprastos Jėzaus ir Marijos sąvokos, kuri verstų susikaupti, pamąstyti ir gyventi...

Be abejo, moderniškumas turi ir savo pavojų. Atsimenu, kad prieš porą metų mačiau vieną kryžių, kuriame Kristus buvo reprezentuotas dviem sukryžiuotais šniūrais. Aš norėjau to dailininko paklausti, ar čia kryžius, ar tik jo reprezentacija. Jis, lyg ir atspėdamas mano mintį, pasakė: "Nieko daugiau nereikia... visa kita aš pats pridėdau". Gerai, gal jis ir pridėdavo. Ar pridės žiūrovas? Ar pridės sena moterėlė, besimeldžianti į Kristų? Šiandien iškraipyta Kristų ar sustilizuotą Mariją jau skaito moderniu menu. Vitražas, sukarpytas į geometrines šukeles, irgi nori būti modernus. Sulipdyta bažnyčia irgi vadinasi modernia. Ne, ne.

Salvador Dali.
NUKRYŽIUOTAS
KRISTUS.
Aliejus.

Yra užmirštama, kad modernizmas išeina iš dvasios reikalavimo, iš gyvenimo reikalavimo, iš kūrybinių pastangų. Modernizmas nereikia, kad iš bažnyčios pastato reikia padaryti stadioną, o iš altoriaus cirka. Moderni bažnyčia visiems laikams bus Reimso katedra ir Baumgartnerio Congo bažnytelė.

Religiniame mene, kaip ir kiekviename funkcionaliniame mene, svarbiausia yra turėti "gerą skonį" ir žinoti, ko reikia tai specifinei parapijai, bet svarbiausia — ko nereikia. Antra vertus, bažnyčia neturi kurtis dalimis. Bažnyčia yra viena visuma, giliai susiglaudusi su gamta, liturgija, papročiais ir estetinėm pažiūrom. Viskas turi sueiti į vieną visumą, kuri duotų tą šventumo charakterį, skiriančią nuo viso kito. Religinis menas neturi virsti koks tai dogmų iliustravimas ar net jų gvildenimas. Bažnyčia nėra tam, kad spėliotume, ką dailininkas turėjo galvoj ir ką norėjo pasakyti. Reikia sukurti kūrinį, kuris kalbėtų pats savimi.

Religinis menas yra meilės menas, "nekaltųjų įkvėpimas" — sulig Malreaux, kalbančiu apie gotiką. Tas žodis "nekaltųjų" čia neturi moralinės ar teologinės prasmės, bet stačiai estetinės. Tas įkvėpimas nevieną dailininką privedė prie tikros meninės ekstazės. Religinis menas nėra tik paprastas žmogaus jausmų stebėtojas, bet giliai besidalinąs žmonijos išgyvenimais. Jis išeina iš sielos ir nueina pas Dievą. Jam nėra taisyklių nei formulių, kaip jų neturi joks menas. Vienintelė taisyklė — tai vadovautis paprasčiausiais gyvenimo dalykais, taip paprastais, kaip gyvenimas, mirtis, siela. Dievas, amžinybė. Dailininkas, nepaisydamas dogmų nei tradicijų, sukuria savo dogmą ir savo tradiciją, kuri prigyja žmonijoj. Pijaus XII-ojo žodžiais, religinis menas reikalauja laisvės, absoliučios laisvės, bendradarbiaujančios laisvės tarp kunigo ir dailininko, tarp Dievo ir žmogaus. Tada tikrai, parafrazuojant Bremondo žodžius, nors religinis menas ir nesimels, jis ves prie maldos. ***

KIEKVIENO MENO UŽDUOTIS yra prasiveržti pro siauras ir bukas užtvaras ribotumų, kuriuose žmogus yra tol panardintas, kol gyvena žemėje. Meno tikslas — parengti langą žmogaus sielai alkstant begalybės.

Iš to seka, kad bet kokios pastangos, nukreiptos paneigti arba užgniaužti santykius tarp meno ir religijos, silpnina patį meną. Kiekvienas meninis grožis, norimas pajusti ar tai pasauly, ar gamtoj, ar žmoguje tam, kad jis būtų išreikštas garsu, spalvom ar vaidinimu masėms, visai negali atitrūkti nuo Dievo. Juk kas tik egzistuoja, tas esminių santykiavimu rišasi su Dievu. Todėl nei gyvenime, nei mene nieko nėra, kas būtų išskirtinai vien tik "žmogiška", vien tik "natūralu" ar "žemiška".

Kuo aiškiau menas atspindi begalybę, dieviškumą, tuo didesnis bus jo pasisekimas siekiant tiek savo idealo, tiek tikro meninio laimėjimo. Tad kuo tikriausiai menininkas gyvena religija, tuo labiau jis bus pasiruošęs kalbėti meno kalba, suprasti jo derinius bei komunikuoti jo jausmus.

Be abejo, mes nė nemanome, kad norint čia suminėta prasme atskleisti Dievą, menininkui reikia religines temas traktuoti tiesiogiai. Visgi, antra vertus, negalima paneigti to fakto, kad, gal būt, menas niekuomet nepasiekė tokių aukščiausių savo viršūnių, kaip kad religinėse temose.

Tuo būdu krikščioniškojo meno didieji meistrai atskleidė ne tik grožį, bet ir Dievą, Apreiškėjo ir Išganytojo, gerumą. Koks nuostabus viens kitam pasitarnavimas tarp krikščionybės ir meno! Iš tikėjimo jie sėmėsi prakilnų įkvėpimą. Prie tikėjimo jie traukė širdis, besitęsiant šimtmečiams, dalindamiesi ir skleidami tiesas, surašytas Šventraštyje, paprastiems žmonėms bent tiesiogiai nepasiekiamas.

Pijus XII

CHARLES PEGUI, vienas didžiųjų XX-ojo amžiaus prancūzų poetų-rašytojų, savo temperamentu jungė savyje įvairiausių pradus ir ikūnijo prancūzų genijaus visumą. Bestudijuodamas atsimetė nuo katalikybės ir pasuko į socializmą, kuris jam buvo "laikino neturto religija". 1909 m. grįžo katalikybėn, o tai jį nuvedė į poeziją. Tada jis parašė tris nuostabias misterijas. Jo poemų metaforos yra konkrečios ir žemiškos. Paveikslai vis kartojami, su kiekvienu pakartojimu dalinai pakeičiami — sudaromos litanijos, monotoniškos, tačiau skaitytoją nuvedančios į instinktyvu ir pasąmoninį pasaulį. Pegui liaupsino neturtą, mylėjo laisvę, nekentė diktatūros ir pinigų. Prasidėjus Pirmajam pasauliniui karui, pasiprašė pasiunčiamas į frontą ir žuvo Marnos kautynėse. Kol gyvas, jis buvo ignoruojamas; po mirties darė ir tebedaro daug įtakos prancūzų dvasiai. Jo reikšmė tolydžio auga. Ypatingai jį mėgsta jaunuomenė. — P. G.

DIEVO MOTINOS KANČIA

*Per tris dienas ji klaidžiojo, ji sekiojo.
Ji lydėjo minią.
Ji sekė įvykius.
Ji lydėjo lyg laidotuvių eisenoje.
Bet tai buvo gyvo žmogaus laidotuvis.
Ji lydėjo kaip lydėtoja.
Kaip tarnaitė.
Kaip romėnų raudotoja.
Lyg tai būtų buvęs jos verslas.
Raudoti.
Štai ką jie padarė iš jo motinos.
Ji buvo matoma visur.
Su minia ir truputi nuošaliau nuo jos.
Po portikais, po arkadomis, skersvėjuose.
Šventyklose ir rūmuose.
Gatvėse.
Kiemuose ir užkampiuose.
Ji taip pat įkopė į Kalvariją.
Tą statų kalną.
Ir ji netgi nesijautė einanti.
Ji netgi nejautė, kad jos kojos ją nešė.
Taip pat ir ji įkopė į savo kalvariją.
Taip pat ir ji kopė, kopė
Maišatyje, truputi atsilikdama...
Ji verkė ir verkė, prisidengusi dideliu lininiu šydu.
Dideliu žydriu šydu.
Truputi nublukusiu.
Ji verkė, kaip niekad moteris neverks.
Kaip niekad nebus reikalaujama
Moteriškę šioje žemėje verkti.
Niekad, niekados.
Keisčiausia buvo tai, kad, visi ją gerbė.*

CHARLES PEGUI

*Žmonės labai gerbia pasmerktųjų tėvus.
Jie netgi sakė: Vargšė moteris.
Ir tuo pačiu laiku jie plakė jos sūnų.
Nes toks jau yra žmogus.
Toks yra pasaulis.
Žmonės yra, kokie yra, ir niekas niekad jų nepakeis.
Ji nežinojo, kad, priešingai, jis atėjo žmogų pakeisti.
Kad jis atėjo pakeisti pasaulį.
Ji lydėjo ir verkė.
Visi ją gerbė.
Visi jos gailėjosi.
Jie sakė: vargšė moteris.
Nes, gal, visi tie žmonės nebuvo blogi.
Jie nebuvo kietaširdžiai.
Jie vykdė Raštą.
Visi vertino, gerbė ir žavėjos jos skausmu.
Jie santūriai ją atitolindavo, pastūmėdami į šalį.
Su ypatingu atidumu.
Nes ji buvo pasmerktojo motina.
Jie galvojo: ji iš pasmerktojo šeimos.
Jie netgi patylomis tai sakė.
Jie tai sakė tarpusavy
Su ypatingu susižavėjimu.
Ji lydėjo, ji verkė, ji gerai nesuprato.
Tačiau ji gerai suprato, kad valdžia prieš jos sūnų.*

MEILĖS LAIŠKAI

16 - Meilė gyvenimo ir literatūros šviesoje

ALFONSAS GRAUSLYS

Yra viena rūšis laiškų, kurių rašyti nereikia per daug save versti, nes pati širdis skatina juos rašyti, juos diktudama. Tai meilės laiškai. Jie užima labai reikšmingą vietą įvairių rūšių laiškų tarpe, nes juose labiausiai atskleidžiamas ir išsakomas savas išvidinis ir mįslingas pasaulis bei jo jausmai. O šis pasaulis — tai juk pats žmogus su jo esmingiausiais pasireiškimais! Todėl daug tiesos apskritai, o ypač meilės klausimu glūdi šiame latvių rašytojo K. Raudive posakyje, kad "žmonės, kurie jokiais laiškais nėra pasikeitę, nepažįsta vienas kito".

Ar tai tiesa? Ar ne geriausiai žmonės pradeda vienas kitą pažinti dažnai išsikalbėdami? Atrodo, kad į šį suabejojimą ir klausimą būtų galima teigiamai atsakyti, o tačiau čia ką tik suminėto rašytojo posakį patvirtina šis prancūzų rašytojo samprotavimas: "Žmonės geriausiai pažįstami iš jų laiškų. Kalbamas žodis apakina ir apgauna, nes jis veido bruožų žaismo paremiamas. Juk matome, kaip jis ateina iš lūpų, o tos lūpos patinka ir akys suvedžioja! Tuo tarpu tie juodi žodžiai ant balto popieriaus — nuoga siela" (G. de Maupassant). Tad, anot jo, kalbamas žodis gali labiau apgauti, jei jis tariamas tokio asmens, kuris visu savo įtaigiu pasireiškimu duoda progos jo žodį teigiamiau ar neigiamiau suprasti, negu jis iš tikro toks yra. Taip suvedžiojančiai ir klaidinančiai gali paveikti kaip simpatingo, taip ir nesimpatingo asmens žodžiai.

Šitaip klausimą keldami, mes čia galvojame apie nesąmoningą melą, apgavimą ar apsigavimą, nes sąmoningam me-

lui, taigi, piktai valiai, atviri visi keliai ir žodžiai, kaip kalbami, taip ir rašyti. Štai kodėl net ir didžiųjų žmonių, praėjus jų meilei, vien meilės stiliumi rašyti laiškai buvo vien melas ir apgaulė.

KAS YRA MEILĖS LAIŠKAI
IR KODĖL JIE RAŠOMI?

Kiekvienas meilės laiškas — dvasinis pasirėmimas mūsų "aš" į kito "tu". Tie laiškai yra dokumentai, kurie, V. Hugo žodžiais sekant, parodo tuos pėdsakus ir tą įtaką, kuriuos besimylintieji vienas kito gyvenime yra palikę. Laiškai tuos pėdsakus įamžina. Jie dalinai mylimą asmenį pavaiduoja. Tai liudija vienos mylinčios, iš mylimo gautus laiškus sunaikinti priverstos moters žodžiai: "aš tavo visus laiškus, kuriuos pas save laikiau, sudeginau. Jie neturėjo patekti į svetimas rankas. Dabar aš likau dar vienišesnė" (Chr. Bruckner).

Meilės laiškai yra ilgesio išraiška, apčiuopiamas jo įrodymas, o drauge ir to ilgesio aptildymas. Tokie laiškai — tai dvasinis besimylinčiųjų susitikimas, kai fiziškai jie negali susitikti. Nekartą tokiais laiškais vienas pas kitą apsilankydami, jie išgyvena stipresnę romantiką ir dvasinį džiaugsmą, kaip fiziškai susitikdami. Tai dėl to, kad asmeniškai, ypač dažniau matydami, ilgainiui jie susiduria su daugiau ar mažiau prablaivinančia ir apviliančia tikrove, kai tuo tarpu susirašinėdami jie labiau skęsta ilgesio įkaitintos vaizduotės kuriamame grožyje. Nenuostabu tad, kad grožio besiilginčios sielos, net ir tam pačiame mieste gyvendamos ir galėdamos beveik be kliūčių susitikti, neapsieina be laiškų. Čia prisimintina kad ir J. W. Goethės meilė Charlottai von Stein. Mylėjęs ją vienuolika metų, kelių metų bėgyje, kad ir kasdien susitikdamas, jis visgi pasikeitė su ja apie tūkstantį laiškų.

Tariant vaizdžiau, meilės laiškai yra laiškai, parašyti širdies krauju. Tuo jie skiriasi nuo kitos rūšies laiškų. Anot V. Hugo, meilės laiškas yra "bučinyš, kuris siunčiamas paštu".

Iš to, kas jau čia pasakyta, dalinai aišku, kodėl meilės laiškai yra rašomi: jie yra mylimo asmens ir susitikimo su juo pa-

kaitalas. Gaunami meilės laišakai teikia džiaugsmo, jų negavimas ir laukimas virsta kančia. Tie laišakai saugomi, pakartotinai skaitomi prailgina meilės išgyvenimą ir jo džiaugsmą. Kiek daug turime literatūroje pasisakymų, kurie visa tai įrodo ir patvirtina. Štai kai kurie jų:

"Kaip žavus ir žavintis yra aistringai mylimo žmogaus raštas ir jo parašytas žodis. Mano nykus pensiono kambarys, kuriame laukdamas vienišas sėdžiu, per tą popieriaus šmotelį su pieštuko ženklais jame virsta šviečiančia camera mystica, kuriame yra mylimoji ir valdo mano sielą", (G. Hauptmann, "Buch der Leidenschaft").

"Mano angele, nepatikėsi, kaip aš nu-džiugau ir kaip laimingas jausdamasis aš perskaičiau pašte tavo du mažyčius rašinėlius ant dviejų lapelių. Aš juos bučiavau ir taip džiaugiausi tavo meile, kuri matoma kiekvienoje eilutėje, kiekviename tavo išsireiškime...", taip rašė F. Dostojevskis savo žmonai. Šio rašytojo meilė reiškėsi taip pat ir ta didele kančia, kai iš žmonos laukiamo laiško jis nesulaukdavo: "Mano mielas angele, vakar baisaus skausmo patyriau: baigęs tau rašyti, einu į paštą ir nelaukta man atsako, kad nėra laiško nuo tavęs... Tik Dievas nežino, kas tuo metu man ėjo per galvą ir prisiekiu tau, kad didesnės kančios ir baimės aš niekada nepatirdavau. Man veržėsi į galvą mintis, kad tu sergi, miršti..." (F. Dostojevskis).

Nuoširdžiais laiškais panašiai džiaugėsi ir R. M. Rilke, kuris daug susirašinėjo su jo poetine kūryba simpatizuojančiomis poniomis. Visa eilė tokių jo susirašinėjimų yra atspausdinta atskirais leidiniais. Viso yra likę apie du tūkstančius Rilkės laišku. Viename tokių laišku, skirtų Ellen Key, jis šitaip jos laišku džiaugiasi: "Toksai kaip Jūs, su didele meile, užuojauta ir pripažinimu parašytas laiškas dvelkė gerumu ir šiluma, kurie... mane truputį pražydino". O rašytojas F. Kafka, savo žinomame meilės literatūroje "Briefe an Milena" leidinyje pasisako: "Tų laišku papėdėje besaikiiai laimingas aš galėčiau sėdėti — tai lietūs, kuris krinta ant degančios galvos", ją gaidindamas. Pagaliau, kad ir netiesioginiai, meilės ir šiaip gautais gerais laiškais

džiaugdamasi, apgailestaudama tų laišku nustojusi, Z. Maurina rašo: "Tik dabar aš žinau, kaip nuoga yra toji siela, kuri vienvėsi žiemoje ir neturto nakties glūdumoje negali pasipuošti kadaise gautų laišku brangenybėmis".

Saugomi meilės laišakai, kaip jau minėjome, tos meilės džiaugsmą prailgina ir leidžia jį daug sykių pakartoti. "Meilės laišakai tas laimingas akimirkas, kurias jie sužadina, leidžia dar sykių išgyventi: atsiskyrimas virsta tobulesne ir saldesne dabartimi" (A. Maurois). Pakartotiną meilės laišku skaitymą kai kas išgyvena, kaip antrą sykių įžengdamas į rojų...

Dar reikia pridėti, kad meilės laišakai besimylinčius informuoja apie jų meilės stovį, tos meilės bangavimus ir, jei taip pasakytume, tartum lentelė prie ligonio lovos ligoninėje, parodo jų meilės temperatūrą. Pagaliau, tokie laišakai ugdo dvasingumą apskritai, ypač meilės dvasingumą, nes juose siela susitinka su siela. Visa tai meilės laiškus giliau įprasmina ir palenkia juos branginti. Kaip moteris brangina meilės laiškus, savo nuostabiai gražiam "Namai ir pasaulis" kūrinyje mums rodo R. Tagore: "Beveik kasdien, vien po kelias eilutes ir paprastais žodžiais jis rašydavo man, bet jo drąsus ir nuoširdus raštas žiūrėjo man veidan — ak, taip meiliai! Jo laiškus slėpiau brangaus medžio dėžutėje ir kasdien ją apibarstydavau darželyje nuskindomis gėlėmis".

LEONO BLOY MEILĖS LAIŠKAI

Šias mintis bendrai apie meilės laiškus pavaizduosime šio prancūzų katalikų rašytojo laiškais jo sužadėtoinei — "Lettres a sa fiancée", išleistais po jo mirties 1922 m. Tai nedidelė, bet plačiai žinoma knyga, talpinanti apie 40 laišku, parašytų septynių mėnesių tarpe 1889-1890 m. Tie laišakai parašyti 43 metų amžiaus L. Bloy daug jaunesnei Joannai Molbech, danų rašytojo dukteriai, protestantei, būsimai L. Bloy žmonai. Nors bendrai apie šį rašytoją jau esame rašę šiame žurnale (1962, 5 nr.), tačiau jo meilės laišakai dėl ypatingai įdomių idėjų apie meilę yra verti specialaus paminėjimo čia. Šia proga prisimintina ir tai, kad

šiais metais sueina 50 metų nuo mirties to rašytojo, kuris prancūzų katalikų gyvenime yra suvaidinęs reikšmingą vaidmenį.

Kas yra L. Bloy meilės laiškuose sužadėtinei ypatingo, kuo jie išsiskiria iš kitų meilės laiškų? Atsakydami į šį klausimą, turime pirm visko pabrėžti, kad jo didelė, tikra, dvasinga, tačiau neatsisakanti seksualinių svajonių, nukreiptų būsimon moterystėn, meilė sužadėtinei buvo ypatinga tuo, kad ji ėjo greta meilės Dievui. Jos abi viena kitą palaikė ir dvasiniai maitino. Tad savo laiškuose jis kreipiasi į ją ir į Dievą. Tai įrodo kad ir šis charakteringas jo laiško pasisakymas: "Aš myliu Dievą Jumyse, per Jus, dėl Jūsų, aš myliu Jus tobulai Dievuje". Pasisakydamas už ją ir už Dievą (bet jokių būdu jų nelaikydamas lygiaverčiais!), jis dėkoja Dievui, kuris žmogui suteikė meilės dovaną. Turėdamas galvoje šį jo originalų Dievo ir moters meilės sutapimą jo laiškuose, tų laiškų analizuotojas ir vertintojas, vokiečių katalikų rašytojas K. Pflieger, šitaip rašė: "Tai meilės simfonija, nes tuose laiškuose visokios meilės giliųjų srovės, būtent kūniškos ir dvasinės, žemiškos ir dangiškos, seksualinės ir dieviškos, suplaukia į vieną". Tačiau Dievo meilė ir todėl bet kurios meilės dvasingumas jam yra pirmoje vietoje ir todėl minėtas rašytojas, nusakydamas L. Bloy meilės moteriai pobūdį, teisingai pastebėjo, kad ir "pačiam seksualume jis ieškojo meilės, o ne meilėje seksualumo".

Jo meilėje ir laiškuose yra originalu ir tai, kad šitaip suprasta ir išgyvenama meilė sustiprino jo tikėjimą ir religinį gyvenimą, labiau suartino jį su Dievu, o iš antros pusės, šitokia jo meilė ir nuotaika palenkė jo būsimą žmoną katalikybėn.

Jo laiškuose surandame ypatingą meilės branginimą ir jos ilgesį. Tikros meilės ilgesys jį persekiojo visą gyvenimą ir todėl, anot jo pasisakymo, jis gyveno Dievui ir meilei. Jis jautėsi pašauktas meilei, pašauktas parodyti šių laikų pasauliui, kas yra krikščioniškoji skirtingų lyčių meilė ir kaip turi jausti tas, kuris myli. Jam tikra meilė — tai gyvenimas, tai prarasto rojaus kampelis.

Nagrinėjant konkrečiau šių laiškų turinį, reikia pirm visko pasakyti, kad L. Bloy meilę tikrai galima įrikiuoti į didžiąją meilę gera ir krikščioniška tos sąvokos prasme. Tai įrodo labai stipri tos meilės įtampa. Ji jaučiama iš tos meilės pasisakymo būdų ir iš to begalinio džiaugsmo, kurį jis išgyvena toje meilėje. Liečiant tos meilės pasisakymus, užtenka prisiminti kad ir tuos pavadinimus, kuriais jis į ją kreipiasi. Kiek visokiausių malonybinių vardų jis duoda jai! "Mylimiausioji, brangiausioji, saldžiausioji, dieviškoji balandėlė, mano sielos siela, vienintele viltie žemėje" ir t. t., jau nebekalbant apie ištisus sakinius, kuriais jis švelniausiais žodžiais kreipiasi į ją, rodydamas savo jausmo stiprumą jai.

Jo didelę meilės įtampą rodo ir tas nuostabus, ekstazės pilnas džiaugsmas, kurį jis ryšium su ta meile išgyvena. To džiaugsmo pasisakymai taip dažni jo laiškuose, kad jie labiausiai pastebimi juos beskaitytant. Jau pirmame laiške, rašytame po susipažinimo su ja, jis pasisako, kad jo širdis patvino švelniu susijaudinimu ir kad jis džiaugiasi, kaip vaikas, tame susitikime įžvelgdamas Apvaizdos stebuklą. Vėlesniuose laiškuose, numatydamas susitikimus su ja, jis jaučia, kaip jo "širdis šokinėja iš džiaugsmo, vien tik apie tuos susitikimus pagalvojus".

Pilnai įsitikinęs, kad jis yra mylimas, jis rašo: "Dangaus Dieve, pagaliau tasai tikrumas mylėti ir tikrai būti mylimam. Beribis džiaugsmas! Man pritrūko kvapo, aš likau pritrenktas, palaimintai pritrenktas, maniau, kad mirsiu iš laimės... viską, ką dariau, virto dėkingumo šauksmu dangui... puoliau į lovą ir pagalvė sušlapo nuo mano ašarų... šventų džiaugsmo ašarų...- stabo ištiktasis liko pagydytas... ar tad neturiu tikėti, kad Dievas man atsiuntė Jus, Dievas, kuris pagaliau mano vargo pasigailėjo?... Žavinga ramybė, visas brangios ir gilios meilės saldumas nusileido ant manęs!... dabar mano meilė aukštai ir plačiai liepsnodama virto gaisru..." Tasai džiaugsmas kartais būna taip didelis, kad jis pats jį vadina "džiaugsmo kliedėjimu".

Kad ši meilės įtampa kai kam neatrodytų vien gražių žodžių ir praeinančių jausmų išraiška, čia prisimintini "Laiškų Sužadėtoinei" knygos įžangoje jo žmonos parašyti žodžiai. Ten ji pasisako, kad jo nuostabus gerumas sužavėjo ją ir kad tam gerumui nebuvo nusikalsta net nei vieną vienintelę valandėlę jų bendram gyvenime. Reiškia, jo didelė meilė tvėrė iki jo mirčiai.

Toliau, charakteringa, neįprasta, kitur neužtinkama yra tai, kad L. Bloy meilės laiškuose yra aprašomos jojo sunkenybės, kančios, ekonominis skurdas, taigi, tokie dalykai, kurie, normaliai imant, galėtų tik atgrasinti ją nuo jo. To negana, lyginamas save su ja, jis save žemina, iškelia, net perdėdamas, savo ydas ir nusikaltimus. Pagaliau jis ją išpėja, beveik atkalbinėja už jo netekėti, nors ją neapsakomai myli, nors vienam laiške jai rašo: "Mes negalime vienas be kito gyventi ir ką tad tokiu atveju reikėtų negalimybė apsivesti? — Pragarą!"

Beveik kiekvienam laiške bent dalinai, nei kiek nesislėpdamas, jis pasisako jai apie savo nuolatinį ekonominį skurdą, beveik badavimą ir elgetavimą. Tai vis todėl, kad jis kovoja už tiesą ir teisingumą, kad, nesiskaitydamas su dauguma, laikosi savo įsitikinimų ir todėl spaudos valdovų ignoruojamas, kliudomas savo raštais duoną užsidirbti. Jis jai pasisako, kad jis jaučiasi nelaimingas, nes kankinamas baisaus ilgesio mylėti ir būti mylimam. Ji turi žinoti jo labai dažnus ir sunkius liūdesio priepuolius ir paslaptingą kančią, nes ją mistiškai išgyvena kaipo Dievo jam duotą atlyginti už kažkieno baisias kaltes. Ir todėl jis rašo: "Tu esi mano paguoda ir mano vienintelė po Dievo viltis... Jei man tavęs truktų, visko truktų... Man neapsakomai tavęs reikia... Aš esu tasai, kurs tartum guliu mirties patale".

Gretindamas ir lyginamas ją su savim, jis ją kelia, o save vienašališkai, perdėtai žemina, rašydamas jai laiškuose, kad jis pilnas gašlumo, pusiau pamišęs, sugedęs, kad jo gyvenimas pragariškų praeities aistrų apgriautas... Kai kurie jo laišakai yra tikri nuolankūs jos garbinimai, kai jis ją vadina išlaisvintoja, kuri jį Dievui gražino ir

kurios jis nėra vertas... "Tu esi siūsta mane pagydyti", rašo jis.

Tų visokeriopų pasisakymų vaisius — noras ją išpėti, kad ji atvirom akim, savęs neapgauindama, žinotų, ką daro už jo tekėdama, nes "drauge su manim tu turėsi ir mano mintis pasisavinti", kitaip sakant, daugiau ar mažiau derintis, kad galėtume sugyventi. Kitu atveju jis pasisako, kad jis pats vienas svyruoja, ar jis turi teisę savo nevykusį gyvenimą su ja sujungti, o tačiau drauge ir eina iš proto tam svyravimui pri-tardamas. Bijodamas, kad ji neapsigautų ir nesigailėtų už jo ištekėjusi, tramdydamas savo meilę, bijodamas, kad ji nebūtų savimeilė, jis ją laiške išpėja: "Ar tu gerai pagalvojai, tu mano saldusis šviesos Angele, kad tu turėsi ligonį, vaiką slaugyti?... Tu matysi dažnai mane liūdną..." kitais atvejais jis vėl išpėja: "Kai būsime drauge, kai tu tapsi šio vyro žmona, tada tu patirsi, kokią naštą tu užsikrovei... Aš žinau, kad tave begaliniai myliu, bet nežinau, ar tavęs vieną dieną neįstumsiu nusiminiman, ar tau širdies nesugadinsiu; ši baimė yra baisi... Kai kada priekaištauju sau, kad nuo pirmos dienos tuojau nuo tavęs nepabėgau ir išauginau tavyje jausmą, kuris, gal būt, padarys tave nelaimingą..." Koks sąžinės jautrumas, koks atsakingumo už kitą žmogų jausmas! Kokia galinga, herojiškai altruistinė ir švelni turėjo būti ta meilė, kuri taip galėjo jausti!

Jis jaučia atsakomybę ir už jos dvasinį, religinį sielos stovį. Tas jam taip labai rūpi, kad jis jai rašo nuostabius, herojiško pasiaukojimo kupinus žodžius: "Aš tave taip nepaprastai myliu, kad galėčiau savanoriai visam laikui kiekvienos laimės atsisakyti, jei šia kaina galėčiau tau kelią į šviesą paruošti". Jo karšta religingumo ir meilės paveikta, ji virto giliai įsitikinusia krikščione katalikybėj.

Savo laiškuose, jis, kaip vyresnis, moko ją, savo jauną sužadėtinę, kas yra meilė, koks jos vaidmuo Dievo planuose — krikščionybėje ir moterystėje. Meilė — tai Dievo malonė, kuri, iš Dievo kilusi, į Dievą turi žmogų vesti. Todėl jis taip dažnai su ašaromis akyse dėkoja. Dievui už meilę. Tos meilės moterystėje programa, anot jo.

RŪPESČIU IR VILTIMI PARAŠYTA ENCIKLIKA

Velykų švenčių proga kovo 26 dieną popiežius Paulius VI paskelbė savo penktąją encikliką. Šis popiežiaus 18,000 žodžių laiškas skiriamas tautų pažangai svarstyti, dėl to ir jo lotyniškas pavadinimas skamba "Populorum Progressio" (Tautų pažanga).

Laiškas padalintas į keturias dalis: įžangoje apžvelgiamas praėjusių popiežių rūpestis ekonominio vystymosi ir socialinio teisingumo klausimais; pirmoje dalyje apmąstomas asmens ir bendruomenės vystymasis; antroje dalyje žvelgiama į žmonijos ateitį iš solidarumo dvasios perspektyvos; galop kreipiamasi į visus geros valios žmones, kad kartu dirbdami užtikrintų visiems geresnę ateitį.

— tai garbinti, pažinti, kentėti. Tai *garbinti* Dievą, kuris yra Meilė ir iš meilės pasaulį sutvėrė. Tai *pažinti* dievišką apreiškimą, studijuoti Šv. Raštą Dievo meilės, įvykdytos ant kryžiaus, šviesoje. Pagaliau *kentėti*, nes meilė čia gyvenime be aukos, taigi kančios, neįvykdoma. Ir čia suprantama ta L. Bloy raštuose kančios apoteozė ir vertinimas, nes jis be galo didelis meilės vertintojas. To dvigubo vertinimo vaisius — tai tie jo nuostabūs jai parašyti žodžiai: "Aukos ilgėtis, mano mylimoji, yra vienintelis dieviškas dalykas pasaulyje... (nes) žmonės yra tik tiek verti, kiek jie įstengia laisvanoriai kentėti". Jis svajoja apie jų bendrą religinio gyvenimo ateitį moterystėje: "Mes vienas kitą mylėsime, drauge melsimės ir Šv. Raštą studijuosime... Aš jaučiu, kad aš kurį

Šios reikšmingos enciklikos turinį suglaustai atpasakosime, retkarčiais pateikdami teksto ištraukas.

ŽMOGAUS PILNAM IŠSIVYSTYIMUI

Žmogus siekia daugiau daryti, daugiau žinoti ir daugiau turėti, kad galėtų daugiau *būti* — turėti pilnesnį gyvenimą. Tautos, kurios neseniai tapo nepriklausomos, jaučia reikalą savarankiškai augti ūkio ir visuomenės srityse, kad politinė laisvė vestų ir prie pilnesnio žmogaus gyvenimo. Nors tiems kraštams kolonijų era atnešė geresnes gyvenimo sąlygas, švietimą ir medicinos pagalbą, tačiau kolonijų tvarkytojai neparuošė kraštų ekonomijos savarankiškam gyvenimui. "Dabartinė padėtis didina skirtumus gyvenimo lygyje: turtingos tautos darosi turtingesnės, gi neturtingosios vystosi labai lėtai". Socialiniai konfliktai vyksta pasauliniu mastu: nerimas neturtingųjų klasėse industriniuose kraštuose persimetė į žemės ūkio kraštus — žemdirbiai pradeda pajusti savo neužtarnautai sunkias gyvenimo sąlygas. Tuo pačiu metu akis bado skandalingos nelygybės ne tik nuosavybės, bet ir politinės jėgos pasidalinime: neretai mažos grupės džiaugiasi rafinuota civilizacija, tuo tarpu krašto žmonių daugumai yra atimta beveik visa asmeninė iniciatyva ir atsakomybė, o dažnai net darbo bei

didelį darbą atliksiu, kuriam mane įkvėps meilė — Dievo ir tavo meilė. Kokia puiki ateitis!"

Pagaliau savo laiškuose Leon Bloy nagrinėja moters vaidmenį Dievo Apreiškimo planuose, jį labai aukštindamas, nes, anot jo, "jei niekada nebūtų atsiradusi moteris, kuri Dievui savo nekaltybės nebūtų paaukojusi, pasaulio Išganytojas nebūtų galėjęs į pasaulį ateiti".

Atrodo tikra, kad šiuose laiškuose meilė labiausiai priartėjo prie krikščioniško didžiosios meilės supratimo ir kad ji vėliau buvo gražiausiai išgyventa čia minimos poros gyvenime. ***

Sekantis "Meilė gyvenimo ir literatūros šviesoje" serijos straipsnis bus atspausdintas liepos-rugpiūčio numeryje. — Red.

gyvenimo sąlygos yra nevertos žmogaus asmens.

Šioms visuomenės ligoms pagydyti neužtenka vietinės ir asmeninės iniciatyvos. Dabartinė pasaulio padėtis reikalauja suderintos veiklos, pagrįstos vizija, kuri apimtų visus ekonominius, socialinius, kultūrinius ir dvasinius aspektus. Išsivystymas negali ribotis tik ekonominiu augimu. Idant išsivystymas būtų tikras, jis turi būti pilnas: jis turi puoselėti gėrį kiekvienam žmogui visapusiškai. "Dievo plane kiekvienas žmogus yra kviečiamas vystytis ir tobulintis, nes kiekvienas gyvenimas yra pašaukimas. Gimdamas kiekvienas žmogus gauna gabumų ir savybių, tarsi sėklų, kurias jis turi užauginti. Jų subrandinimas išoriniu lavinimu bei asmeniškėmis pastangomis leis kiekvienam žmogui atlikti Kūrėjo jam duotą paskirtį. Kadangi žmogui yra suteiktas protas ir laisvė, žmogus yra atsakingas už savo tobulinimąsi taip, kaip jis yra atsakingas už savo išganymą".

"Kiekvienas žmogus yra visuomenės narys. Jis yra visos žmonijos dalis. Ne tik atskiri žmonės, bet ir visa žmonija kartu yra pašaukta į išsivystymo pilnatvę. Civilizacijos gimsta, vystosi ir miršta, bet žmonija žengia pirmyn istorijos taku, kaip kylančio potvynio bangos palaipsniui užlieja krantą. Mes paveldėjom iš praėjusių kartų ir mes naudojames savo bendralaikių darbų: dėl to mes esame skolingi visiems ir negalime atsisakyti domėtis tais, kurie ateina po mūsų padidinti žmonių šeimą. Žmonių solidarumo realybė, kuria mes naudojames, taip pat stato mums pareigas".

PAVOJAI IR KLIŪTYS

Kiekviena programa padidinti gamybą galutinai negali turėti kitokia tikslo, kaip tik tarnybą žmogui. Išsivystymas reiškia ne vien ekonominį augimą, bet ir visuomeninę pažangą. Neužtenka padidinti turtą — jis turi būti teisingai padalintas. Neužtenka puoselėti technologiją — ji turi padaryti pasaulį žmoniškesne vieta gyventi.

Galima teigti, kad ekonominis augimas pirmoje vietoje priklauso nuo socialinės pažangos. Tokiu būdu norint krašto padėti pagerinti pirmiausia reikia jį mokslu apšviesti. "Iš tikrųjų, žinių badas lygiai smukdo

žmogų, kaip ir maisto badas: žmogus, nemokąs skaityti, yra žmogus su išbadėjusiu protu.

Žmonių gausėjimas dažnai sudaro problemų krašto išsivystymui — jei jų gausėjimas prašoka krašto išteklių vystymą, kyla didelė pagunda radikaliomis priemonėmis sustabdyti žmonių skaičiaus augimą. "Savaime suprantama, kad viešieji autoritetai gali įsikišti — savo kompetencijos ribose, suteikdami atitinkamą informaciją ir priimdami tinkamus būdus, su sąlyga, kad šieji derintųsi su moraliniu įstatymu ir gerbtų vedusiųjų porų teisėtą laisvę. Ten, kur teisė vesti ir gimdyti vaikus yra dingusi, pagalba žmogui irgi dinga. Galop, tik tėvai gali apsispręsti dėl jų vaikų skaičiaus, būdami pilnai sąmoningi šiame dalyke, sprendime atsižvelgdami į savo atsakomybę prieš Dievą, prieš save pačius, prieš vaikus, kuriuos jie jau yra atvedę į pasaulį, ir prieš bendruomenę, kuriai jie priklauso. Šiame reikale jie turi sekti savo sąžinės reikalavimus, kurią apšviečia Dievo įstatymai ir juo pasitikėjimas".

KO SIEKIAME?

Negali būti, kad žmogus savo išsivystymu siektų tik *daugiau turėti*. Turtas reikalingas, kad žmogus galėtų išsivystyti kaip žmogus, bet turtas žmogų pavergia, jei žmogus skaito turtą savo aukščiausiu gėriu. Siekimas nuosavybės tada tampa kliūtimi asmeniniam išsipildymui ir žmogaus tikrajai didybei. Ir tautoms, ir atskiriems žmonėms godumas yra ryškiausia moralinio neišsivystymo forma.

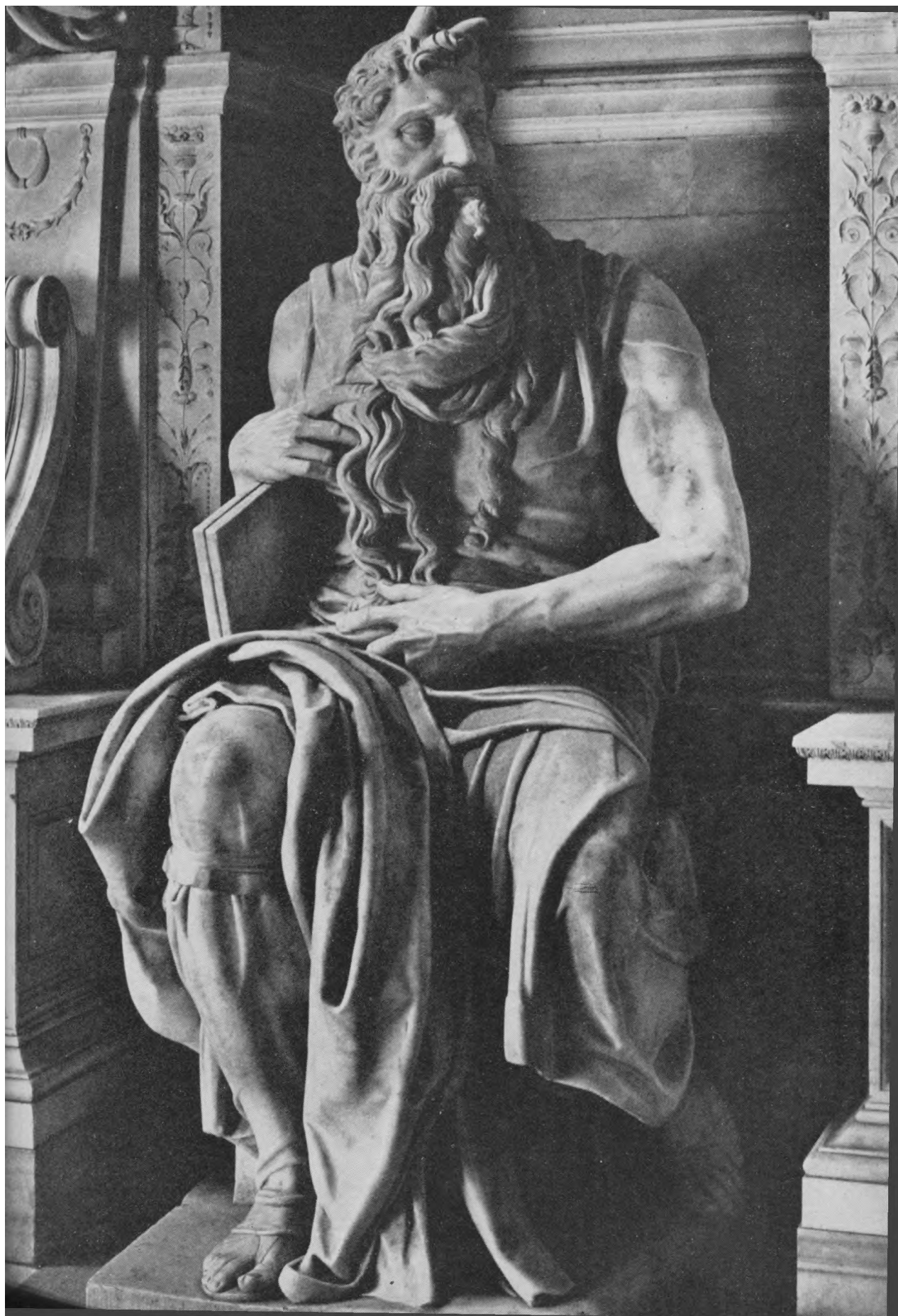
Bažnyčios Tėvai labai stipriais išsireikimais pasisakydavo už teisingą pasidalinimą gėrybėmis su tais, kuriems jų trūksa. Šv. Ambrozijus sako: "Tu nedovanoji savo turto neturtingajam. Tu jam duodi tai, kas yra jo. Juk tai, kas buvo duota naudotis visiems bendrai, tu pasiėmei sau. Pasaulis duotas visiems, ne vien tik turtuoliams". Enciklika tęsia šiuos kietus žodžius: "Privati nuosavybė negali niekam būti absoliuti

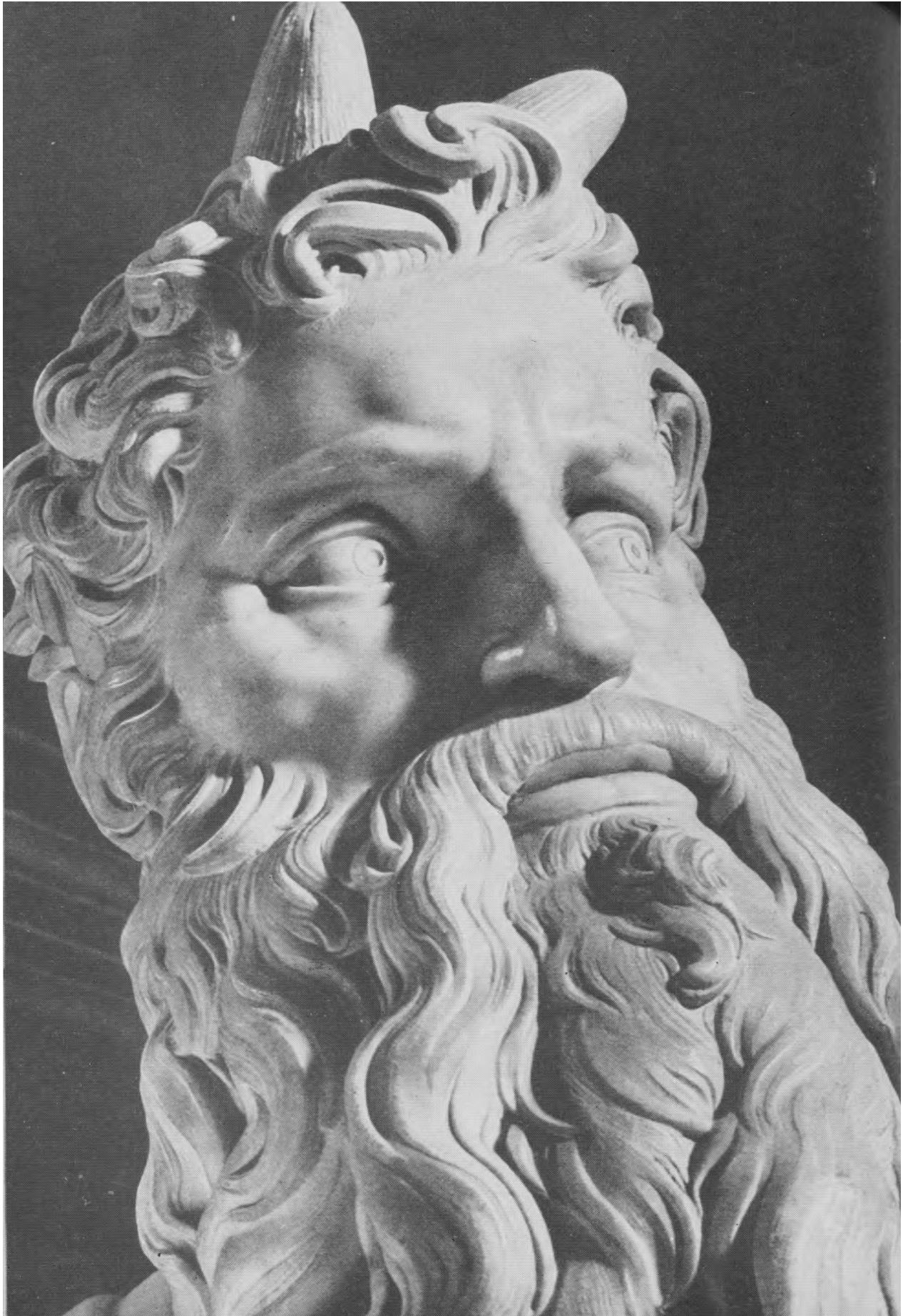
(Nukelta į 201 puslapį).

197-200 psl. iliustracijos. Michelangelo skulptūros. PIETA (detalės — 197, 198); MOSE (199) ir jo detalė (200).

ir besąlyginė teisė. Niekas nėra teisingas, pasilaikydamas grynai savo naudojimui tai, ko jam nėra reikalinga, jei kitiems trūksta pačių reikalingiausių dalykų". Pavyzdžiui, bendras gėris kartais reikalauja dvarų ar nenaudojamų žemių nusavinimo.

Ekonomija turi būti žmogaus tarnas. Todėl neteisu yra kapitalistinės ekonomijos teorijoms laikyti pilną pagrindiniu ekonomijos motyvu, rungtyniavimą — aukščiausiu ekonomijos įstatymu, o į privačią gamybos priemonių nuosavybę žiūrėti kaip į absoliučią teisę, neturinčią jokių ribų nei neatsakingą visuomenei.

Panašiai su darbu. Nors kartais darbui suteikiama per daug reikšmės, tačiau jis yra Dievo norimas ir laiminamas. Dievas, davęs žmogui protą, vaizduotę ir jautrumą, taip pat jam davė galią atbaigti jo darbą kuriuo nors būdu; ar jis būtų menininkas ar amatininkas, administratorius ar žemdirbys — kiekvienas, kuris dirba, yra kūrėjas. Jei darbas yra dirbamas kartu, o viltis, sunkumai, norai ir džiaugsmas yra pasidalinami, tada darbas suvienija žmonių valias, protus ir širdis: bedirbdami žmonės atranda, kad yra broliai.

ŽVILGSNIS Į ATEITĮ

Negali būti jokios pažangos į pilną žmogaus išsivystymą be tuo pačiu metu Vyksančio visos žmonijos išsivystymo solidarumo dvasioje. Šiandien tiesiog nebeįmanoma nežinoti, kad ištisuose kontinentuose daugybė žmonių yra kankinami bado, eibės vaikų alksta ir miršta vaikystėje.

"Nei privačių ir viešų fondų, nei dovanų ir paskolų neužteks panaikinti šiam vargui. Čia nėra klausimas panaikinti badą ar net sumažinti neturtą. Kova prieš vargą, nors skubi ir būtina, nėra užtenkama. Iš tikrųjų reikia statyti pasaulį, kuriame kiekvienas žmogus, nežiūrint kokios rasės, tikėjimo ar tautybės, galėtų gyventi pilnai žmogišką gyvenimą, išlaisvintą iš vergovės, kurią jam uždėjo kiti žmonės ar gamtos jėgos, kurių jis neišvengia kontroliuoti; pasaulį, kuriame laisvė nėra tuščias žodis ir kuriame vargšas Lozorius gali atsistoti prie to paties stalo su turtuoliu. Tai reikalauja didelio dosnumo, daug pasiaukojimo ir ne-

pailstamų pastangų iš turtingojo žmogaus pusės. Tegul kiekvienas patikrina savo sąžinę, kuri jam atneša naują žinią mūsų laikams. Ar jis pasiruošęs iš savo kišenės paremti darbus ir projektus, kurie organizuojami neturtingiesiems? Ar jis pasiruošęs mokėti didesnius mokesčius, kad valstybė galėtų sustiprinti išsivystymo pastangas? Ar jis pasiruošęs mokėti didesnes kainas importuotiems dalykams, kad jų gamintojams būtų teisingiau atlyginama? Ar jis pasiruošęs palikti savo šalį, jei jis yra jaunas, ir padėti jaunosms tautoms išsivystyti?"

Ta pati solidorumo pareiga saisto ne tik asmenis, bet ir tautas. "Mes turime dar kartą pakartoti, kad turtingųjų tautų perteklius turi būti atiduodamas tarnauti vargingoms tautoms. Toji taisyklė, kurią iki šiol taikėme savo artimiesiems, šiandien turi būti taikoma viso pasaulio vargšams".

Enciklikoje popiežius vėl siūlo įsteigti jau Bombėjuje jo paminėtą didelį fondą, "kurį sudarytų bent dalis tų pinigų, kurie išleidžiami ginklams... Tik pasaulinio masto bendradarbiavimas, kurio įrankis ir simbolis būtų toks pasaulinis fondas, įstengs nugalėti paiką rungtyniavimą ir sukurs vaisingą ir taikų tautų bendravimą".

"Kai kurie laikytų tokias viltis utopiškomis. Gali būti, kad šie žmonės nėra užtektinai realistai ir kad jie nėra pajutę pasaulio dinamikos, pasaulio, siekiančio gyventi broliškiau, kuris, nežiūrint jo aklumo, jo klaidų ir net jo nuodėmių, jo atkritimų į barbarizmą ir jo klaidžiojimų toli nuo išganymo kelio, visgi eina, nors ir nesąmoningai, artyn prie Kūrėjo. Šis kelias į didesnę žmogiškumą reikalauja pastangų ir aukos, bet pati kančia, priimta dėl brolių meilės, padeda visos žmonių šeimos pažangai".

Taip baigdamas šią reikšmingą encikliką, Paulius VI išreiškia pasitikėjimą pasauliu, žmonija ir jos pažanga. Tas pasitikėjimas remiasi bendromis visų žmonių pastangomis. Todėl pačioje pabaigoje jis kreipiasi ne tik į katalikus ir kitus krikščionis, bet ir į visus geros valios žmones prisidėti prie bendro darbo gerinti visos žmonijos, bet ypač skurstančiųjų padėtį.

Paruošė Arūnas Liulevičius

ŠVIESOS ŠEŠĖLIAI TAMSOJE

Feljetonas

JERONIMAS IGNATONIS

Tai istorija, kuri pakėlė mano ranką prie plunksnos. Ko ji verta, spręskite patys. Bet man ji liko pasaka apie šviesos šešėlius tamsoje.

O buvo taip.

Apsigyvenau pirmame aukšte. Atvirai kalbant — išsiprašiau. Šeimininkė ilgai žvairavo į mane ir svarstė, ar išileisti, ar ne. Bet kai aš pakutenau josios šuniui papilvę ir ausis paglamžiau, šeimininkė atlyžo. Ištraukė iš apatinio sijono raktus ir, krumplėtais pirštais grūmodama, sviedė man:

— Še, eik ir gyvenk. Tik mergų — tai jau ne!

— Kur tau aš be jų? — vos sulaikiau šiuos žodžius už dantų.

Nuo čia ir prasidėjo istorija.

Snukis, — toks šuns vardas, — mane palydėjo. Apuostinėjo visus pakampus, miegamajame kambaryje šuniškai lovos koją pamazgojo ir išėjo. Dar tarpduryje, atsisukęs, kažko surzgė, pasipurtė, pritūpęs, pasturgaline koja sau pasmakrį pasikasė ir kažko susimastė. Ar ilgai jis būtų lūkuriavęs tarpduryje, nežinau. Bet jį sudomino šaligatviu jaunatviški žingsniai. Jis turi būtinai viską matyti. Ir ar nepradės loti!

Girdžiu šeimininkės balsą:

— Snuki, nurimk! Aš tau gi sakiau, kad gatve einančių neužkabinėk!

Šaligatviuėjo dvi mergaitės ir kikenas. O Snukis plėšėsi visu patvoriu iš paskutiniųjų. O paskum, apibėgęs pakraščiais visą sklypą vaikšnodamas, urgzdamas, šuniškai pradėjo pasturgalinėm kojom spardyti, kapstyti išpurentą žemę. Žemė tik dulka kamuoliais!

— Aš tau! Tu begėdi! Mergininke! — išbėga šeimininkė su šluota. Ar nepradės ji vaikyti Snukį! Ji vis nori su šluotražiu Snukiui per nugarą pamoką duoti. Šis gi ne iš tų pasiekiamųjų. Per tvorą švystelėjo ir į kambarį. Ir ten dar ilgai, ilgai jis nerimo. O šeimininkė, sau panosėje murmedama, lygina išžarstytas lysves.

Gretimas sklypas buvo tuščias. Šeimininkė prie tarpugatvio augino mišką, per vidurį didžiųjų uosių pavėsyje sodino daržoves: burokus, morkas, petruškas, agurkus ir daugybę kitokių

žalmenų, kurių derliaus ji niekuomet nenuimdavo. O arčiau gatvės tvorelės pakraščiu prisodinta karkliukų, šaltmėčių, jurginų, rūtų ir kitokių be atrankos aštriai kvepiančių žalumynų. Per vidurį — maža pievelė su pageltusia žole. Tai buvo pats didysis mano šeimininkės rūpestis: kad miškelis augtų, burokai giliai knistųsi į žemę, karkliukų krūmai plačiai tarpų! Bet pats didysis jos užsiėmimas buvo — sėdėti prie lango į gatvės pusę ir pro užuolaidų plyšelį stebėti judėjimą.

Keistas sutapimas mane lydėjo visą laiką. Jau kaip minėjau, šeimininkė gyveno virš mano kambarių. Langų iškirpimai į gatvę ir į šonus statmeniškai vienoje plokštumoje. Kada aš norėdavau pro atvirą langą šlioptelti šiukšles į gatvę (čia jau tokia mada buvo!), prieš tai iškišdavau galvą pažiūrėti, ar šeimininkė nestebi. Ir ką jūs pasakysite! — visuomet mano akys susitikdavo su šeimininkės pilku žvilgsniu. Ir aš buvau įsitikinęs — kai tik aš namie, ji visuomet, per langą persisvarinusi, stebi mano gyvenimą.

Bet tas dar niekis. Jeigu jai įdomu, tegu žiūri. Nepavydžiu. Tegu ateina ir stebi, kaip aš verdu rūgščius kopūstus su dešromis, kaip kepu blynus ir kaip prausiuosi ar maudausi. Leičiau ir nugarą pasiūruoti kempine. Bet pati didžiausioji man mįslė — Snukis.

Kada tik aš padžiaunu ant lango prieš saulę ar rankšluostį, ar nosines, ar išskalautus nuo prakaito marškinius — žiūrėk, Snukis, atsirėmęs priešakinėmis purvinomis kojomis ant mano baltinių, ir snopso į mane. Jis šypsosi ir juokiasi! O langai, reikia pasakyti, mažai atšokę nuo žemės: kai pavasariop katės, kažko nerimdamos, pasieniais trindavosi, uodegomis nuo langų dulkes nušluodavo.

— Ak, tu šunie! — paimdavo mane apmaudas ir sviesdavau į jį, ką tik tuo metu turėdavau rankose. Ir kiek aš langų išdaužiau!

Dar ir tas niekis. Pakenčiama.

Kada tik pas mane ateidavo svečių, šeimininkė paleisdavo Snukį pasivaikščioti. Kada pas mane būdavo vyriška draugystė ir ar mes gerdavome, ar kortomis lošdavome, Snukis pavaikščioja palangėmis, paslampinėja ir grįždavo be balso į savo kambarį. Reikia pasakyti, kad šeimininkė turėjo jam atskirą kambarį su guoliu ir kaulų krūva. Ten jis turėjo visus patogumus.

O jei kada pas mane užeidavo mergaitės taip sau paplepėti ar Kijafos pagurkšnoti, tada Snukis kūlvirščiomis laiptais nusirisdavo, ir lodavo, lodavo iki apsvaigimo, kol mergaitės aš išlydėdavau. Ir dar grįžus man, prie var-

telių jis mane sutikdavo, ir urgzdavo, uodegą nuleidęs, kažko nepatenkintas. To man buvo jau per daug.

Kitą dieną šeimininkė nusileisdavo nuo savo sosto ir grėsmingai man pagrūmodavo:

— Aš tau sakiau, kad mergų tai ne! Kitaip nešdinkis!

Ir tada aš pajusdavau savyje dvi priešingybes: būtiną reikalą turėti pastogę, turėti draugystę be išimties — su vyrais ir mergaitėmis ir didelę napykantą Snukiui. Kad Snukis nemėgo kaimynės balto šuniuko su juodom ausytėmis, tą aš galiu suprasti. Kaimynė savo šuniuką kasdieną išmazgodavo, sušukuodavo ir išeidavo pasivaikščioti. Kai tik Snukis pamatydavo kaimynę su šuneliu, pro langą su stiklais išbildėtų, jei šeimininkė jį nesulaikytų. Tai šuniškas pavydas. Kodėl jis geriau turi, gražiau atrodo, negu aš! Kodėl jo šeimininkė visuomet su juo išeina pasivaikščioti, o mano — niekuomet! Kodėl jo šeimininkė kasdieną jam vonią daro, o man ne!

Bet kodėl jis taip nemėgsta merginų — to negaliu suprasti.

Vieną kartą įvyko tai, ko aš nelaukiau ir nesitikejau.

Grįžtu iš darbo. Šeimininkė aukštai iškelia langą, persisvarina giliai į lauko pusę ir išmeta beviltiškai pilką žvilgsnį:

— Ar nematei Snukio?

— Snukio? Ne, nemačiau. O kas nutiko su juo?

— Taigi, kad nutiko. Išėjo ir nebegrįžta. O kas vartelius paliko atvirus, taip ir nemačiau. Aš tam statinį sugrūščiau į užpakalį...

Aš taip ir nukaitau. Ar aš galiu jai dabar išpasakoti visą istoriją, kaip tai nutiko!

Vakar kaip tik buvo užėjusios pas mane dvi mergaitės. Ką aš sakau — užėjo! Aš pats jas užsikviečiau. Įsivedžiau per tarpugatvės vartelius. Ir tai nepastebėjo nei šeimininkė, nei Snukis. Tur būt, vakarieniavo. O mergaitės, kai įeina, negi užčiauptom lūpom kalbės. Viena susirūpinusi kur ir kaip atšvęsti savo vardines, o kita — ar aš būsiu tose vardinėse. Ir kai aš pasiūliau atšvęsti vardines pas mane, pirmoji taip ir išsižiojo, o antroji, pasikorusi man ant sprando, ir spiegia paausin:

— Koks tu gudrus! Hm! Tata! — ir bučiuoja man į žandus.

To ir užteko, kad Snukis užuostų. Cypdamas, urgzdamas nusirito laiptais ir prie lango.

Šiam smūgiui buvau pasiruošęs. Turėjau parsinešęs ilgą lazdelę.

— Snuki, būk geras man, o aš tau! — ir iškišau lazdelę. Pasiekiau vartelius, kliampt ir

atidariau. Žinojau Snukio silpnybę. Jis viską mes, ir kaulą griaužęs, ir šeimninę bekasantią jam papildę, jei tik jis pamatys pravirus vartelius. Taip jis mėgo išeiti į gatvę pašliandroti! Bet to aš tikrai nežinojau, kad Snukis, sykį išėjęs, pats nebegrįžta!

— Gal šuniegaudos pagavo? — ieškau šeimninkei paguodos žodžius ir mėginu atsekti pėdsakus.

— Taigis, šuniegaudos! Buvau ir policijoje ir pas šuniegaudas. Snukio nėra. Jis ne iš tų, kad pasiduotų šuniegaudoms! O gudrus šunelis, tas mano Snukis! Aš už jį mokėjau dvidešimts, penkis dolerius dar anais laikais, kada už dešimtuką iš skerdyklų galėjai dvi kiaulės galvas parsinešti. Toks brangus mano šunelis! Ir toks geras ir paslaugus! Būdavo, bučiuoja rankas ir prašo, kad tik aš jį išleisčiau pasivaikščioti į gatvę. Išeidavau kai kada. Bet laikiau ant virvelės. Ir kiek jis mane pritąsydavo, kol apuostinėdavo visas tarpugatvyje šules. Bet jei katę pamatys, — tai jau niekas jo neišlaikys. Vargšas mano Snukis, kas nors jį pagavo ir laiko sau, — dūsauja šeimninė.

— O gal jis nebežino kaip grįžti?

— Žino, kaip nežinos. Būdavo, kai kada jis išstrūkdavo, bet vakare grįždavo. O dabar — ak vargšas mano Snukelis!

— Greičiausia jį ištiko amnezija?

— Amnezija? Kas čia dabar per žodis? — pasipiktina šeimninė.

— Tai ne žodis, bet liga. Tai yra bendras atminties nusilpimas dėl senatvės ar alkoholizmo. Tokie žmonės užmiršta viską. Savo tėvynę, gimtąją kalbą ir savo vardą, ir kur gyvena. Gal tai atsitinka ir šunims?

— Ne, ne! To tai tikrai nėra. Mano Snukis niekuomet negėrė. Į tavernas neidavo. O atmintį jis turėjo labai gerą. Pamokysi, būdavo, kaip paprašyti laukan, ir atsimindavo. Vieną kartą toks palžūnas ėjo pro šalį ir jis Snukiui liežuvį iškišo. Snukis užsigavo. Ir dabar, jau tas vaikas išaugęs, bet kada jis eina pro šalį, Snukis jam liežuvį iškiša. Ir urzgia. Ką čia ir kalbėti apie jo atmintį. Jis puikiai viską atsimena.

Šeimninė dar ilgai man pasakojo apie Snukio atmintį. Jis ir po metų ar kelių atsimena, kur Bubienė taverninkienė išsikėlė. Mat ji turi kalę. Snukis atsimena ir po keleto metų, kur kaulai buvo užkasti ir taip daugybė atminimų. Aš ir pietus išsiviriau ir pavalgiau, o ji vis dar persisvarinusi per langą man pasakoja apie Snukio šuniškas gudrybes. Ir taip dvi dienas ir dvi naktis vis tas pats ir tas pats. Šeimninė verkia ir dūsauja ir visa, ką tik atsi-

mena, pasakoja po dešimtį kartų, kad ir aš išgyvenčiau josios skausmą. Be šuns ji negalinti gyventi ir gana.

— Pirk kitą, — patariau jai. Ji gi užsigavo.

— Tai pasakė pirk! Kito tokio niekur nerasi!

Ir kai trečią dieną grįžau ir vis tas pačias istorijas buvau priverstas išklausti prie vartelių, neiškenčiau ir pasakiau:

— Paskelbk spaudoje.

— Taigis ir pasakė! Šunes laikraščiu gi nekaito! — atsako ji, bet ir susimąsto. Ir paskum išnyra ji iš lango.

Nespėjau kambario durų uždaryti, girdžiu šeimninę verčiasi per slenkstį.

— Tai gal jau ir parašysi į spaudą. Vieną mėnesį už dyką leisiu.

Pasiūlymas geras. Honoraras neblogas. Tik visa bėda, kad aš nieko bendro nesu turėjęs su spauda.

— Kaip Čia dabar! Nežinau, ar aš mokėsiu?

Mokėsi, kaip nemokėjęs. Ką čia teisiniesi. Rašytojas gi esi! — glosto ji man ranką aukščiau alkūnės.

— Rašytojas! — pagalvojau sau. Vargšė moterėlė, tur būt, niekuomet nesužinos, kad Dionizas Patauška ir Domazas Pusiaušaukštis tai nėra vienas ir tas pats. Domazas Pusiaušaukštis ir rašo, ir daug kalba, ir skaito, o aš prasižioju tik bendrystėje su mergaitėmis. Šiaip esu tylus žmogelis, kaip iš vidurio kaimo. Bet gi mane paėmė pakusa pamėginti. O gal kas ir išeis! Ir honoraras vieno mėnesio nuoma! Ne bet kur tiek gausi.

Gera, — sakau, — aš rašysiu, o tu pasakok.

Šeimninė ir susmuko čia pat į kėdę. Ar jai saldu pasidarė, ar gailestis apėmė, kad tiek daug man pažadėjo sumokėti. To tai tikrai nesužinosiu.

Taigi, šeimninė pasakoja, ir verkia, ir ašaras šluosto, o aš dailinu, marginu ir viską užrašau:

“Dingo šuo!

“Brangus ir ištikimas šuo. Geras. Geriausias iš visų šunų. Garsios mongolų Chow-Chow kilties šuo. Tikriausia priverstinos emigracijos, ne savu noru yra atkeliavęs į šį kraštą. O gal ir valdžios pinigais. Išmintingas ir gudrus šuo. Greitai priprato prie gero gyvenimo būdo. Pamilo šiltus ir patogius namus ir gerą maistą. Kaulų nebegriaužia. Tik taip sau kai kada su jais pažaidžia. Jei aš kada ir parnešu jam kaulų, tai jis pagriebia juos, išneša į daržą ir užkasa. Ir kas svarbiausia — jis neserga tėvynės ilgesiu. Jam nereikia nei mokyklų, nei laikraš-

čių, nei knygų, nei parapijų, nei organizacijų, nei chorų. Jis pats viską turi savyje. Moka tik kiniškai ar mongoliškai urgėti ir šuniškai loti. Gabus visom kalbom. Bet kokia kalba kas jį užkalbina, jis tiriamai pasižiūri į jį. Jei jam pirštu pagrūmoja — tada jis išsišiepia ir ima urgėti. Bet jei jam parodys kas dešros gabalą, ypač rūkytos, tada jis nusišypso ir jam geras. Rūkyta dešra bet kas gali jį pavilioti. Taip jis jas mėgsta. Tikriausia kas jį rūkyta dešra ir paviliojo? O buvo geras ir ištikimas šuo. Pamilo jis mane ir aš jį mylėjau. Gal dėl to, kad mes vienas antrą gerai supratome. Aš jam papildę pakasydavau, ausis paglamžydavau. Ir jis tada šoka ir ima bučiuoti, laižyti mane. Bet gink Dieve, neparodyk jam piršto! Tada jis viską pamiršta. Pamiršta, kad aš jam geriausią maistą perku, kad aš jam čiužinį išvėdinu ir į lovą jį išileidžiu pažaisti, ir papildę pakasau, — šoka be pasigailėjimo, gali tave ir sudraskyti. Bet šiaip šunelis geras, meilus ir paslaugus. Kai aš kai kada rožančių besukdama užsnūstu, jis paima man jį iš rankų, ištraukia ir nuneša po lovą. Suprask, nevalia švento daikto taip neužtikrintai laikyti! Ir dabar, kai tik aš jį prisimenu, verkiu. Jaučiu, kad be jo gyventi aš negaliu. Snuki, kur tu? Toks vardas mano šunelio. Ar tave kas uždarė į daboklę, ar kas dešromis paviliojo, ar tu pabėgai į savo gimtajį kraštą? Daboklėje tu negali atsirasti, nes tu taverną nelankei ir su draugais girtas nedainavai. O jei kas tave dešromis paviliojo, grįžk pas mane, aš tau jų pirksiu, kokių tik tu panorėsi ir kiek jų galėsi suvalgyti. Į savo tėvynę, tikriausia, tu negrįžai, nes tau ji mažiau siai rūpėjo. Tad kur gi tu, mano Snukeli? Sugrįšk, aš laikiu tavęs. Galėsi mano lovoje gulėti, galėsi su manim iš vienos lėkštės valgyti ir tau vonią duosiu kas dieną. Žinau, kad tu labai mėgai būti prausiamas, liaupsinamas, glostomas. Aš tai darysiu, tik tu sugrįšk. O jei kas galėtų man nurodyti, kur yra mano Snukis, ar tiesiog atvesti į namus, tam skiriu du tūkstančius...”

— Du tūkstančius — sušukau. Nes prabudo manyje žmogiškasis pavydas. Tik pamanykite, mane darbovietėje dviem tūkstančiais draudžia, o ji tik už šuns suradimą tiek skiria! To jau per daug.

— Du tūkstančius! — nemirksėdama šeiminkė pakartoja savo neatšaukiamą sprendimą. Kitaip ir negalėjau parašyti.

Kurį laiką mudu sėdime tylėdami. Šeiminkė galvoja, ar jau viskas pasakyta, ir ašaras šluosto iš poakių, o aš laikiu, ką ji man dar lieps rašyti. Čia gi ne mano valia. Šeiminin-

kės. Mano tik forma, kuri kūriniiui duoda tik gražius drabužius, bet ne turinį. Taigi, turinys josios, o mano drabužiai.

— Rašyk, — ji mostelia man ranka. Ir aš rašau:

“Mano Snukis visuomet vaikščiodavo uodegą užrietas į baranką, išdidžiai, kaip ir dera šunims. Su šunimis, kurie buvo be tėvynės, nedraugavo. Draugystę pasirinkdavo. Kilnių šunų. Tokių, kaip ir jis. Todėl jo ir nemėgo mūsų kaimynės šuniukas, juodom ausytėmis, o jis jo. Beje, Snukis turėjo vieną žymę: kairės ausyje mažą įkirpimą. Tai padariau, kad atskirčiau iš kitų. Radusių prašau atvesti tiesiog į namus ar žinančių prašau man pranešti šiuo adresu. Pietų šiaurės sankryžoje namas galu parimęs ant šaligatvio, su laiptais iš lauko pusės į antrą aukštą. Prie lango aš būsiu ir lauksiu.

Ponia Sofie Kai.”

— Kai? — aš ir vėl nesuvaldau savo temperamento. — Juk tamstos vyras buvo Kaladė, o tamsta esi Kaladienė!

— Kaip sakau, taip ir rašyk. Jei gerai išeis, dar pridėsiu vieną mėnesį. Supratai? — kerta kaip botagu žodžius šeiminkė.

— Betgi aš negaliu savo idėjomis prekiauti. Aš negaliu savo įsitikinimus parduoti už dviejų mėnesių nuomą! Tamsta esi Kaladienė, ir taip rašau.

— Įsitikinimai! Hm! O kokie gi tamstos įsitikinimai?

— Žinoma, kad ne šuniški! — atsikertu jai.

— Daug tamsta išmanai apie šunes! Rašyk Sofie Kai, kaip sakiau.

Ir aš nusileidau. O vis tik dviejų mėnesių nuoma šį tą reiškia mano varganame gyvenime. Jei ji man dar daugiau pažadėtų, rašyčiau kad ir pliauškalus, kad tik daugiau uždirbčiau. Bet sąžinei nuraminti aš taip ir prirašiau galūnę e prie ponios Kai pavardės. Skaitytojai suprast, kad aš tik už pinigą rašau, bet ne iš idėjos.

Kai jau viskas buvo paruošta ir spaudai nunešta, aš naktį visa tai pergalvojau. O vis tik pirmasis mano kūrinys! Reikia, kad jį daugelis skaitytų ir įvertintų. Kūrinio užvardijimas prastas. Toks banalus. “Dingo šuo!” Daug kas dingsta šiais laikais. Dingsta savuose namuose vaikai, žmonos, meilužės ir knygos iš lentynų! Tad niekas nesidomės. Reikia antgalvę keisti. Būtinai. Kitą rytą anksti atsikeliu, nubėgu į redakciją ir užrašau:

“Atsiliepk, šuneli!”

Čia jau tikrai naujove pakvipo. Tik pamanyk, kreipiamasi į šunį. Atseit, šunes pradės laikraščius skaityti, kai prarasime savus žmones!

Tęsinys sekančiame numeryje.

KĄ MUMS REIŠKIA KRISTUS

Atvelykio sekmadienį, balandžio 2 d., Čikagoje įvyko bendras katalikų ir evangelikų susikaupimo vakaras. Čia dedamos vakaro dalyvių kalbos tema: "Ką man reiškia Kristus".

Man Kristus yra gyveninio visuma

Žmogaus gyvenime būna lūžių, dvasinių sukrėtimų, nepaprastų įvykių, kurie gyvenimą nuveda staigiu šuoliu viena ar kita kryptimi.

Mano gyvenime, toks didelis dvasinis sukrėtimas, įvyko man besilankant Romoje jaunystės dienomis. Meno šventovės, istorinės vietovės, koliziejus padarė nepaprasto įspūdžio. O kai lankiau šv. Kalisto katakombas, aš tiek pergyvenau, jog paskutinę kelionę, iki išėjimo į viršų, turėjau atlikti išikabinęs į dr. Prano Bardžio ranką. Su dvasiniu pergyvenimu buvo išsekusios ir fizinės jėgos.

Ačiū vienuolyno užėigai, aš atsigavau...

Kiek kartų aš bandžiau tą įvykį aprašyti, kiek daug puslapių prirašiau, bet savęs išsakyti nepajėgiau.

Trumpai pasakius, man padarė nepaprasto įspūdžio ir mane giliai paveikė prisiminimas apie pirmųjų krikščionių gyvenimą, jų meilę, prisirišimą, pasiukojimą Kristui.

Kuriuo gyvenimo keliu ašėjau, einu ir eisiu? Tai buvo klausimai, kuriems ieškojau ir suradau atsakymą.

Ką man reiškia Kristus?...

Aš norėčiau, kad tokį klausimą man kas nors duotų susitikęs miškų tankumynuose, ar kur nors kitur staiga užklyptas, ar kunigas išpažinčių klausykoje paklaustų...

Kodėl? — klausiate manęs. Ar gi bijai ir neturi drąsos viešai ir atvirai pasakyti, ką tau reiškia Kristus?

Ne, nebijau! Bijau išmąstyto atsakymo, bijau, kad nepradėčiau ieškoti vien tik gražių žodžių, išsireikškimų, nepasinaudočiau kitų mintimis, raštais. Bijau, kaip lygiai po ano įvykio Romoje, jog negalėsiu raštu ir žodžiu išsakyti savęs.

Man Kristus yra gyvenimo visuma ir, kaip toks, jis yra su mažais niuansais skirtingai išreiškiamas, išgyvenamas, apčiuopiamas įvairiose skirtingose gyvenimo valandose, dienose, mano gyvenimo visumoje.

Pripažindami, kad meilė reiškia įvairiose formose, kartu turime pabrėžti, kad kiekviena iš jų išreiškia ne vien tik gražiais, spalvingais žodžiais, išsireikškimais, bet daugiau pasiukojimu, pasilgimu, prisirišimu.

Juk savo jaunystės dienomis, kai mylėjome mergaites, jei tai buvo tikra meilė, tai ji neišsireikšė vien tik gražiais, poetiniais žodžiais.

Tad taip pat ar nėra bergždžia ieškoti gražiausių žodžių apie meilę Kristui (nors ji yra savo forma skirtinga) ir gyventi toli nuo jo paskleistų idealų?

Bet iš kitos pusės turime pripažinti, kad tikroji meilė sukelia žmoguje iškilių jausmų ir tos dvasios pagauti atsiduriame kūrybingo pasaulio rémuose.

Todėl apie Kristų tiek šventraščio puslapiuose, tiek poezijoje, filosofijoje, įvairaus turinio knygose yra surinkti, tur būt, patys gražiausi žodžiai, reikšmingos, turiningos mintys, sukurta muzika, dailė.

Ką man reiškia Kristus?... vėl keliu klausimą pats sau.

Reliatyviai mažiau jo žodžiuose, pamokymuose, bet daugiau darbuose, veiksmuose, įvykiuose.

Bendro katalikų ir evangelikų susikaupimo vakaro dalyviai: evangelikų kun. Povilas Dilys, Eugenius Gerulis, skaitęs šv. Rašto ištrauką, Ema Žiobrienė, katalikų kun. Kęstutis Trimakas, S. J., vakaro vedėjas, Vytautas Kasniūnas ir katalikų kun. Alfonsas Gauslys.
Nuotrauka M. Nagio

Nes jei mano ausyse skambėtų tik jo žodžiai, jis ir pasiliktų, prileiskime, suabejojus, kaip šios dienos evangelijoje pasakyta apie Tomą, jo dieviškąją prigimtį, tik gilus mąstytojas, pamokslininkas, mokytojas, naujos minties ir šviesos kūrėjas, skleidėjas.

Jei mano mintyse liktų tik jo padaryti stebuklai, kas atsakytų į mano anksčiau pasakytus žodžius apie jo darbus ir veiksmus, man dar nebūtų pilnas atsakymas į tikėjimo visumos prasmę, pilnumą, sekimą, nors pripažinęs jo dieviškąją prigimtį, laikyčiau jį tikroju Dievo sūnumi.

Bet širdyje vistiek liktų tuštuma. Ir tada būtų taip, kaip mano jaunystės metuose nusipirktoje maldos knygutėje parašyta: "Tikėti tikiu, bet kas iš mano tikėjimo, jei nemylėjau savo artimo ir nedariau gerų darbų".

Štai ką man reiškia Kristus, apvainikuotas jo atneštu naujuoju žodžiu, tikėjimu, jo dieviška prigimtimi, pamokymais ir darbais ir kertiniu krikščionybės rūmų pamato akmens pastatymu, kuris buvo išreikštas trimis žodžiais: mylėk savo artimą.

Kristus atėjo, kentėjo ir mirė tik dėl žmogaus meilės.

Nenoriu mesti akmens ant kito galvos, nes jis kris ir ant manęs, nenoriu kaltinti bažnyčių didžiųjų mokytojų, nes, ką jie darė, darė iš meilės Kristui. Kitaip ankstyvesnį ir lig šiolinį krikščionybės gyvenimą negaliu pavadinti, kaip bandomuoju amžiumi.

Kai šandien mokslas surado kelią į erdves ir, be abejonės, pasieksime mėnulį ir tolimas planetas, krikščionybė taip pat pasiekė didelius laimėjimus ir Kristaus tikrasis mokslas pradeda apjungti ir laikui bėgant galutinai su-

riš visą žmoniją viena pačia didžiąja idėja — artimo meile.

Ji vis plačiau pradeda skliti ne tik žodžiais, bet ir darbais.

Ekumeninė idėja, mintis ir veiksmai yra mums naujas atgimimas.

Mes, nelyginant, lipę į Biliūno pasakos kalną, pasiekėme žiburį, kuris, pasklidęs į milijonus mažų žiburėlių, pasieks visus žmones ir atneš naują laimę, džiaugsmą.

Aš nenuklydau nuo pagrindinės temos "Ką man reiškia Kristus".

Šiais baigiminiais žodžiais aš tik norėjau pabrėžti, kad jis, tartum naujai atgimęs žmonių ir kartu manyje, ne tik išvadavo iš daug sąžinę graužusių minčių, bet taip pat manyje sušvito Nauja Šviesa.

Kristus ir jo mokslas buvo ir pasiliks toks pat, tik kartą nukryžiuavę, mes suradome kitas kankinimo formas, kurios, reikia tikėtis, švelnės.

Kristau padėk, kad nors maža dalele galėčiau mylėti artimą, kaip tu jį mylėjai.

Vytautas Kasniūnas

Tas, kurs ištiesia rankas priimti mane

Ką man reiškia Kristus?... Man jis yra tas, kurs įprasmina viską šiame gyvenime, — Dievo Meilė, įkūnyta Sūnuje! Jo Meilė yra toji jėga, kuri neleidžia man paskęsti šio žemiško gyvenimo pelkynuose. Ne aš jį, bet jis mane pirma mylėjo ir išsirinko (Jono 15, 16). Ne dėl mano tobulumo jis išsirinko mane, bet dėl to,

kad "Dievas Tėvas taip mylėjo mane, kad davė savo vienatinį Sūnų, kad tikėdama į jį turėčiau amžiną gyvenimą" (Jono 13, 16).

Pirmiau kūdikis tvarte ėdžiose, o paskui kaip piktadarys, prikaltas prie kryžiaus — jis tapo mano teisumas ir tobulybė. Jis nuplovė tada visas mano nuodėmes savuoju krauju ir šiandien kasdien suteikia man atleidimą. Jis mirė už mane ir prisikėlė, kad ir aš galėčiau sutikti mirtį ne kaip bausmę, bet kaip vartus į Amžinąjį Gyvenimą su juo — mano Išganytoju. "Aš prisikėlimas ir gyvybė; kas tiki į mane, nors būtų ir miręs, bus gyvas, ir kiekvienas, kurs gyvas ir tiki į mane, nemirs per amžius" (Jono 11, 25-26).

Jis yra kelrodis, kurs veda mane į Dangiškojo Tėvo namus: "Aš kelias, tiesa ir gyvenimas. Nei vienas neateina pas Tėvą, kaip tik per mane" (Jono 14, 16).

Tarp nuolat besikeičiančių šio pasaulio vertybių du tūkstančiai metų yra liudininkai, kad Kristus ir jo Meilė nesikeičia. Jis buvo tas pats vakar, yra šiandien ir bus rytoj. Mano silpnume reiškiasi jo stiprybė.

Vietoj baimės, jis pripildo manąją širdį ramybe: "Aš jums palieku ramybę, duodu jums savo ramybę, ne kaip pasaulis duoda, aš jums duodu" (Jono 14, 27).

Jis yra tas, kurs ištisia rankas priimti mane su visom mano naštom: "Ateikite pas mane visi pavargę ir apsunkinti — aš jus atgaivinsiu".

Jo Meilė lydi mane ir apgaubia mane kaip milžiniški sparnai visur ir visada. Ir svarbiausia, kad žinau — nėra tokios jėgos pasaulyje, kuri galėtų atskirti mane nuo jo Meilės. Apaštalas Povilas laiške Romėnams rašo: "Nei mirtis, nei gyvenimas, nei kunigaikštystės, nei galybė, nei dabartiniai, nei busimieji dalykai, nei stiprybė, nei aukštumas, nei gilumas, nei joks kitas sutvėrimas negalės atskirti mus nuo Dievo Meilės, kuri yra Jėzuje Kristuje, mūsų Viešpatyje" (Rom. 8, 38-39).

Jis yra ne tik tas, kurs suteikia man amžinąjį gyvenimą, bet ir tas, pas kurį galiu ateiti su mažiausia kasdieninio gyvenimo problema. Niekas nėra per maža ar nereikšminga, kad negalėčiau pasidalinti su juo.

O kad nei vienas valandėlei nepamirščiau, kiek daug ir kasdien atleidžia jis man, kad ir aš pajėgčiau atleisti ir užmiršti! Kad jo Meilė ir Auka visad būtų prieš mane, kad ir aš mokėčiau mylėti ir gyventi ne sau!

Kai širdis nerami dėl tų, kurie artimi ir brangūs, aš patikiu juos jam.

Kai mano tikėjimas susvyruoja, užpuola

abejonės — ir su tuo aš galiu ateiti pas jį — žinau, jis padės.

Ne mirusį Kristų aš pažįstu, bet prisikėlusį ir gyvenantį!

Ema Žiobrienė

Brolis visų žmonių, mūsų gyvenimas

Gal būt, nevienas iš čia esančiųjų atvyko į mūsų ekumenišką susikaupimo valandą su klausimu širdyje, kodėl rengėjai mus pakvietė; mes turime savo bažnyčias, mes mylime jas, mes girdime ten apie Kristų; mūsų Išganytojas tenai pamaldų metu auga mumyse ir mes daromės tada geresni jo pasekėjai, negu kad buvom ligšiol.

Brangieji krikščionys! Mes esame čia, remiantis paties Viešpaties Jėzaus Kristaus paliepimu, kuris meldžiasi: "Šventasis Tėve, išlaikyk juos savo vardu, kurį tu esi man davęs, kad jie būtų viena, kaip mes". Mūsų, kiekvieno atžvilgiu tikrai revoliucionieriškais laikais susirinkti kartu žmonėms, kurie išaugo skirtingose religinėse pažiūrose, kartu kalbėti apie Kristų jau yra nepaprastas įvykis. Todėl tegul mūsų šiandieninis susirinkimas dar daugiau pamoko mus mylėti savo iš vaikystės taip gerai žinomą tikėjimą, o ypatingai prisideda prie Jėzaus Kristaus viešpatavimo mumyse mūsų kasdieniniame gyvenime.

Tikintiesiems kalbėti apie Kristų yra visuomet nepaprastas džiaugsmas. Tik mūsų žodžiai, palyginti su didžiąja tikrove, kuri vadinasi "Jėzus Kristus", yra netobuli; mes galime tik daliai nagrinėti Jėzaus Kristaus asmenybę, tik išreikšti kai kurias mintis, bet niekuomet neišsemti klausimo iki dugno.

Šventas apaštalas Jonas, būdamas jau senas žmogus, dar kartą pergyveno Kristų. Viešpats nugalėjo jį ne todėl, kad Išganytojas buvo geras ir gailestingas, kad jis kalbėjo išmintingiau, negu jo laikų teologai Jeruzalėje, kad jis stebuklus darydavo ir net vėjai buvo jam paklusnūs, bet Jonui Kristus yra gyvenimas. Taip jis jį visų pirma pažįsta. Taip, Jėzus Kristus yra gyvenimas pilnaja to žodžio prasme.

Šiais laikais girdime daug apie egzistencializmą, apie būtinumą pažinti savo egzistenciją. Jėzaus Kristaus asmenybėje mes randame žmogaus tikrąjį veidą. Viskas išeina iš Dievo; viskas eina pas Dievą; viskas Dievo valia. Jėzaus Kristaus egzistencija reiškia semti iš Dievo, iš to tikrojo gyvenimo šaltinio, galvoti Dievo, o ne žmogaus kategorijomis. Jo mokytiniai taip

Bendro katalikų ir evangelikų susikaupimo vakaro publika Atvelykio sekmadienį, balandžio 2 d., Čikagoje.

Nuotrauka M. Nagio.

dažnai statė sau žmogiškus tikslus, kitaip Kristus. Virš žmogaus gyvenimo jis mato Dievo valią ir yra tai valiai paklusnus. Jis yra tikraja to žodžio prasme — ŽMOGUS.

Toks yra pirmas Išganytojo pažinimas. Matome jame pilnąjį gyvenimą, tobulą gyvenimą.

Jėzus Kristus, kaip pilnas, tobulas gyvenimas, nerado vietos pasaulyje. Kaip Kristaus, taip ir mūsų laikais pasaulis visuomet priešinosi Dievo valiai, ir todėl turi savyje mirties ženklus. Kristus nevensė šio mirčiai paskirto pasaulio, bet drąsiai įžengė į jį ir mokė žmones jame pildyti Tėvo valią, jame rasti amžinybės ženklus. Jis nevensė pasaulio net tada, kada jo gyvybei grėsė pavojus, jis ėjo toliau pildyti savo Tėvo valią, mirdamas už savo pasiuntinystę.

Tai yra mūsų antras Išganytojo pažinimas — Kristus mirdamas rodo mums naują pasaulį — Dievo valios pasaulį. Jame viešpatauja nuolatinis mūsų silpnybių nugalėjimas, nuolatinis paklusnumas, nuolatinė „koinonia“ (tarnavimas kitiems).

Bet dar yra trečias mūsų Viešpaties pažinimas. Tas trečias yra lyg ir Kristaus pažinimo apvainikavimas. Kristus mirdamas nepaliko mirties pasaulyje, bet kaip gyvas Viešpats traukia tikinčiuosius pas save.

„Aš gyvenu ir jūs gyvensite“. Velykos yra visiems laikams nurodymas, kad pats Viešpats savo galybe įsiveržė į žmonijos istoriją. Nuo to momento Jėzus iš Nazareto nebėra daugiau pirmojo šimtmečio žydų tautos atstovas, bet brolis visų žmonių, o taip pat amžinosios karalystės Viešpats. Todėl mūsų trečias Kristaus pažinimas yra svarbiausias. Mes esame vilties žmonės, nebe pesimistai, bet optimistai, nebe

skeptikai, agnostikai ir nihilistai, bet žmonės su tvirtu pagrindu. Jeigu toks Viešpats yra mūsų gyvenimas, tai aišku, mirtis nebeįstengia mus nuo jo atskirti. Todėl galų gale Jėzaus Kristaus pažinimas baigiasi mirties nugalėjimu. Tai yra galia, kurios iš niekur kitur gauti negalime.

Todėl džiaukimės, kad esame krikščionys.

Evangelikų kun. Povilas Dilys

Mūsų gyvenimo įprasmintojas

ir Praturtintojas

Kas turėtų būti mums Kristus mūsų gyvenime? Į tai atsako jis pats evangelijose: „Aš pasaulio šviesa. Kas mane seka, nevaikščioja tamsybėse“ (Jon. 8, 12). „Aš kelias, tiesa ir gyvenimas. Nė vienas neateina pas Tėvą, kaip tik per mane“ (Jon. 14, 6). „Aš durys. Kas per mane įeina, bus išgelbėtas“ (Jon. 10, 9). „Jūsų mokytojas vienas, Kristus“ (Mat. 23, 10).

Ar tie žodžiai, gerai į juos įsimąščius, nereikia, kad Kristus yra mūsų gyvenimo įprasmintojas, Praturtintojas ir toji reikšminga Vienukė, kuri, pastatyta prieš menkiausius mūsų geros valios darbelius ir pastangas, juos, kaip kokius nulius, paverčia reikšmingais, amžino vertingumo darbais?!

Pagal šv. Povilo laiškus, Kristus yra toji dvasinė atmosfera, į kurią įžengiame per krikštą, kuria kvėpuojame, kurioje esame, tarpstame, krauname dvasinius vaisius ir todėl „Tėvas... mus palaimino Kristuje visokiu dvasiniu palaiminimu...“ (Efez. 1, 3). To mūsų išsiaknijimo Jėzuje Kristuje, to įaugimo į jį ir susi-

giminiavimo su juo pagrindu yra paties Kristaus žodžiai: „Aš vynmedis, jūs vynmedžio šakelės, kas pasilieka manyje ir aš jame, tas neš daug vaisiaus, nes be manęs jūs nieko negalite padaryti“ (Jon. 15, 5). Sudarome viena su juo. Anot šv. Povilo, mes visi pakrikštytieji sudarome jo kūną, kurio galva jis pats. Jis pirmgimis, mes Išūnytieji, bet visi to paties Tėvo vaikai. Neveltui A. Schweitzer apie šv. Povilą sako, kad to „vieninteliai didelio visų laikų mokytojo didžiausias darbas yra (parodyti), kad būti krikščioniui, savo esme, reiškia išgyventi bendrumą su Kristumi“.

Prieš Kristaus atėjimą ir šiandien, jei Kristaus neturėtume, Dievas būtų mums abstrakcija, atitraukta negyvenimiška sąvoka, Kristus gi ji mums priartino. Dievas pasidarė gyvenimo Dievu, nes „kas mane mato, mato tą, kuris mane siuntė“ (Jon. 12, 45). Dar aiškiau jis save apreiškė, kai, Pilypui paprašius: „Viešpatie, parodyk mums Tėvą“, atsakė: „Pilypai, kas mane mato, mato ir Tėvą“ (Jon. 14, 9).

Jėzus Kristus nori būti mūsų gyvenimo ašim, apie kurį suktųsi mūsų mintys, mūsų darbai, nes jis nori, kad mes jį matytume visuose pavидуose. Jis liepia save matyti kiekviename vargstančiame, nes gailestingas darbas, padarytas artimui, yra jam padarytas (Mat. 25, 40). Jis liepia save matyti vaiko asmenyje: „Kas tik priima vieną tokį vaiką mano vardu, tas mane priima“ (Mat. 18, 5). Jis nori, kad jį matytume susirinkusiųjų jo vardu tarpe: „Kur du ar trys susirinkę mano vardu, ten aš esu jų tarpe“ (Mat. 18, 20). Paskutinėj vakarienėj jis paliepė: „Tai darykite man atminti“ (1 Kor. 11, 24).

Kristus atėjo į pasaulį mums suteikti naujos dvasinės gyvybės ir mus dvasiniai ir moraliniai pakeisti. Didelis Kristaus mylėtojas rašytojas Dostojevskis pasakė: „Kristus tam ir buvo atėjęs pasaulin, kad žmonija sužinotų, kad jos žemiškoji prigimtis, žmogaus dvasia, gali pasireikšti tikrai tokiam dangiškam spindėjime — ir tai realybėje ir kūne, o ne vien tik svajonėse ir ideale...“ Tarp kito Dostojevskis savo gyvenime ir kūryboje parodė ypatingos meilės Kristui. Jo sukurtų moraliniai tamsių personažų gyvenime sušvinta Kristaus šviesa. Jis skelbia, kad per Dievažmogį gali būti atnaujintas ar atstatytas Dievo paveikslas net ir nežmoniškiausio ir nuodėmingiausio gyvenimo aptemdyto žmogaus sieloje.

Kas norėtų gyvai įsivaizduoti ir pajusti, ką reiškia Kristaus šviesa šiandieniam pasaulyje, tas turėtų įsivaizduoti pasaulį be Kristaus. Kas nuolat gyvena šviesoje, tas negali patirti, ką

reiškia būti be saulės, nes ir naktį mes gauname daugiau ar mažiau jos šviesos, kad ir mėnuliui tarpininkaujant. „Jūs neigiate Dievą ir Kristų“, taip sako vienas ateistui Dostojevskio „Biesų“ romane, „ir nepagalvojate, kaip viskas be Kristaus pasaulyje pasidarys purvina ir nuodėminga... Pašalindami Kristų, jūs šalinatė nepasiekiamą grožio ir gėrio idealą žmonijoje...“ Tų žodžių teisingumą tegalime nujusti, susidurdami su ateistinio komunizmo praktika, su tuo ypatingu žmogaus gyvybės nebranginimu... Kurio nors krašto sąmyšio pobūdį juk galima nujusti iš žudynių skaičiaus...

Kristaus centrinė vieta krikščionio tikėjime kyla iš Kristaus autoriteto, nes jo autoriteto pripažinime glūdi visos didžiosios tikėjimo tiesos, kurios yra įvystytos į jo skelbiamą mokslą. Anot Kari Adam, „visos dogmos turi Kristaus vardo žymę...“ Viename pamoksle Strasbūrgė A. Schweitzer pasakė: „Tikėjime į Jėzų Kristų žmogus turi visą tikėjimą“ (1906. V. 27).

Krikščionybės gi pasireiškimas, gyvenimas, neatjungiamas nuo Kristaus, nes krikščionybė yra susitikimas su Kristumi, išgyvenimas jo sieloje, susižavėjimas juo ir todėl jo gyvenimo nurodymų vykdymas.

Šiandien centrinis Kristaus vaidmuo krikščionio gyvenime vis labiau aiškėja krikščionių sąmonei. Dėl to katalikybėje daugėja literatūra apie mistinį Kristaus kūną, t. y. apie krikščionio įvairiopo susijungimo su Kristumi glaudumą ir apie tos tiesos gyvenimiškas išvadas.

Jėzuito mokslininko Teilhard de Chardin mokslas stato Kristų ne tik dvasinio, antgamtinio, bet ir gamtinės visatos centre. Jis kalba apie „sukristintą visatą“, apie „Universalinį Kristų“. Visa pasaulio evoliucija yra Kristaus lenkiama ir jis yra tos evoliucijos užbaigimas ir tikslas, istorijos centras ir plačiausia prasme Pasaulio Išganytojas. Iš tokios centrinės Kristaus rolės pasaulyje kyla naujas krikščioniškas humanizmas. „Visa sutverta per jį ir jam, jis yra pirm visų ir visa juo laikosi“ (Kolos. 1, 16,17).

Šių dienų didelio evangelikų teologo Karl Barth didžioji sisteminga teologija koncentruojasi taip pat apie Kristų. Atrodo, kas praeityje katalikams buvo šv. Tomas Akvinielis, tas šiandien evangelikams, o ir daugeliu atžvilgių visiems krikščionims, yra Karl Barth. Anot jo, reikia, kad Jėzaus Kristaus vardas viešpatautų mūsų mintyse, kad jis būtų mūsų visų minčių pradžia ir pabaiga, kad galėtume išvengti klaidų, kalbėdami apie Dievą. „Be Jėzaus Kristaus ir Bažnyčia, ir krikščioniškasis dievotumas bei krikščioniškoji teologija ir kultas — viskas

TARPASMENINIS ŽMOGIŠKAS ARTUMAS

GINTAUTAS SABATAITIS, S. J.

Žmogaus suartėjimas su žmogumi nesilaiko jokių dėsnių. Nei giminystės ryšiai, nei pažinties ilgumas, nei pagaliau santykiavimo dažnumas negali užtikrinti tarpasmeninio žmogiško artumo. Kiekvienas iš mūsų esame ar buvome vienam ar keletui žmonių artimi. Vienoje šeimoje tėvai yra surišti su vaikais labai artimais bei kūrybingais meilės ryšiais. Kitoje šeimoje artimiausios draugystės prašoka šeimos ribas. Draugystės gilumas taip pat nepriklauso nuo pažinties ilgumo. Kartais kūrybingas žmogiškas artumas išsižiebia pirmą kartą žmogų pažinus. Kartais žmogaus suartėjimas su žmogumi yra ilgas ir lėtas, audringas bei sunkus. Fizinis artumas taip pat neužtikrina artimo dvasinio susigyvenimo bei gilaus vienas kito supratimo. Atsitinka taip pat, kad ilgą laiką trukusi gili draugystė staiga dėl sunkiai suprantamų priežasčių dingsta taip, kaip vanduo tarp pirštų. Tarpasmeninis žmogiškas artumas kartais yra

didelis, kartais labai glaudus. Tarp tėvo ir jaunesnio sūnaus, atrodo, buvo artimi ryšiai, bet tų ryšių paviršutiniškumas paaiškėjo, kai palaidūnas sūnus paliko savo tėvo namus ir išėjo savais keliais. Bet grįžus palaidūnui sūnui atgal į tėvo namus bei nusivylus savo vienvatve, gal pirmą kartą gyvenime išaugo artimas tarp sūnaus ir tėvo ryšys. Vyresnysis sūnus, kuris tėvo namuose ištikimai visa laiką gyveno, savo elgesiu parodė, kad dvasia jis buvo nuo tėvo gal dar toliau nutolęs, negu palaidūnas sūnus.

Materialinės kliūtys, skiriančios žmogų nuo žmogaus, kaip kalnai, miškai ir vandenynai, žmogaus techninės pažangos jau yra seniai nugalėtos. Fizinės distancijos šiandien tapo dešimt kartų trumpesnės negu prieš penkiasdešimt metų. Pasaulis mums dešimts kartų sumažėjo. Tos distancijos dar ir toliau mažės ir žmogus žmogui jausis vis artimesnis brolis, nesvarbu, kokioje pasaulio dalyje jis gyventų. Pašalinus fizinės kliūtis, kurios skyrė žmogų nuo žmogaus, ir sumažinus fizinės distancijas, atrodo, kad ir žmogaus vidujiniame pasaulyje turėtų vykti panašus progresas ir vystymasis. Norėtųsi galvoti, kad ir tarpasmeniniame žmogiškame bendravime įvyko panaši revoliucija ir žmogus tapo žmogui dešimt kartų artimesnis ir brangesnis. Jeigu žmogaus kultūrinis ir dvasi-

nustotų savo esmės". Jame apsireiškia Dievas žmonėms. Jame pažįsta žmogus Dievą. Jame atsistoja Dievas "prieš žmogų ir žmogus prieš Dievą. Nėra nieko, kas yra, kad nebūtų iš jo, per jį ir nesiektų jo".

Praktiškos išvados, kas turėtų būti Kristus mano gyvenime:

1) Krikščionis yra antrasis Kristus. Garbė įpareigoja. Visos mums pastangos turi eiti ta kryptimi, kad mūsų gyvenimas atitiktų Kristaus mokslą ir norą.

2) Krikščionis tad turi skelbti Kristų savo gyvenime. Anot A. Schweitzer, "kaipo Viešpats, jis apsireiškė netikintam ir abejingam pasauliui per žmones, kuriuose jis viešpatauja..." Jis

ragina kasdien daryti apyskaitą iš to, ar Kristus tikrai yra mūsų gyvenimo Viešpats.

3) Ar Kristus yra mūsų gyvenimo Viešpats aiškėja dar iš to, kaip mes laikomės kančios metu. Juk dažnai šitokiu atveju galima apie tikinčius pasakyti: "Mūsų Kristaus sekimas yra ne kas kita kaip skurdus pamėgdžiojimas" ir tai kaip tik dėl to, "jei jis nepasiekia išsitiesimo šalia jo ant kryžiaus" kančios metu (Fr. Mauriac). Ypač kančios valandoje ir bandymo metu pasirodo, ar mes esame Kristaus sekėjai, nes, jei pažvelgę į kryžių nepasidarome kantresni, nepasijuntame draug su juo nukryžiuoti, tai reiškia, kad Kristus savo dvasia dar nėra persunkęs mūsų.

Katalikų kun. Alfonsas Grauslys

KNYGA APIE

ŽMOGIŠKĄJĄ DIDYBĘ

Juozas Girnius. IDEALAS IR LAIKAS. Išleido "Ateitis". Spaudė "Draugo" spaustuvė. Viršelis R. Laniausko. 238 psl. Kaina 4.00 dol.

Nors ir pavadinta "Žvilgsniu į dabarties ateitininkiją ir lietuvių išeiviją", ši knyga nėra paties autoriaus nelaikoma "tik ateitininkiška" knyga, nes "daug joje keliamų rūpesčių yra bendri visiems" (10 psl.), kaip krikščionims, kaip lietuviams ir — pagrindinai — kaip šių laikų žmonėms. Knygoje keliami rūpesčiai yra daugeliu atžvilgių bendri, tiek žvelgiant į šio

meto mūsų uždavinius Vatikano II susirinkimo šviesoje, lietuvių tautos tragedijos akivaizdoje, naujų kartų dialogo sukuryje, tiek svarstant apie žmogiškąją šviesumą (inteligentiškumą), žmogiškąją jautrumą (visuomeniškumą) bei idealizmą, kaip gyvosios dvasios pagrindą.

Šios knygos trumpoje apybraižoje atskirų sričių išsamiai pagvildinti nebus nė bandoma.

nis vystymasis eina tuo pačiu tempu, kaip žmogaus techninis ir materialinis progresas, tai šių dienų žmogus turėtų jaustis daug daugiau artimas žmogui, negu kad jis jaučiasi. Atrodo, kad žmogus turėtų mokėti daug gambiau ir konstruktyviau išspręsti tarpasmeninius konfliktus bei sugebėti daug geriau suprasti kitą žmogų mokslo pažangos šviesoje ir psichologinio žmogaus pažinimo pasėkoje.

Bet kaip dažnai mes patys savyje atrandame baisų primityvumą tarpasmeniniame bendravime. Koks lėkštas ir siauras dažnai yra mūsų pajėgumas suprasti kitą žmogų ir jį priimti tokį, koks jis yra. Mes norime būti suprasti ir trokštame, kad kiti mus pažintų ir mus priimtų tokius, kokie mes esame, bet tuo pačiu beveik nesistengiame iš savęs reikalauti to, ko net perdėtai reikalaujame iš kitų. Yra be galo skaudu matyti du asmenis, gyvenusius kartu trisdešimt metų šeimyniniu santykiavimu, dabar vienišus, vienas kito išskaudintus, vienas kito atmestus; jų bendravime nebėra nei meilės, nei pasiaukojimo, nei paprasto žmogiško supratimo. Jie trisdešimt metų gyveno fiziniame artume, bet jų asmeninis pasaulis dėl išskaudinimų bei nesusipratimų vis tolo ir tolo, ir jie dabar santykiauja lyg svetimtaučiai, lyg skirtingos rasės žmonės, lyg nepažįstami.

Arba štai kitoje šeimoje, kurioje konfliktas niekada nebuvo ir nėra konstruktyviai sprendžiamas, vienas ir tas pats objektyvus faktas

yra skirtingai suprantamas, kad apakina žmogų vienas kito gilesniam supratimui. Dažnai yra pastebima, kad įtampą pergyvenančiose arba beirstančiose šeimose vis pasikartoja ta pati skaudi rauda: nėra ir nebuvo tarp mūsų jokio supratimo ir komunikacijos.

Tarpasmeninis žmogiškas artumas ir gilesnis žmogiškas supratimas turi būti ugdomi pozityviomis pastangomis. Man atrodo, kad žmogus daug daugiau žmogiškai meilei nusikalsta išskaudindamas artimą žmogų tarpasmeninio bendravimo supratimo trūkumu, negu padarydamas jam materialinę skriaudą. Tuo pačiu žmogus, kuris žino, kad jis yra mylimas ir kito asmens priimtas bei suprastas, jaučiasi laimingesnis, negu jis būtų buvęs apdovanotas materialinėmis dovanomis arba vien tik fizinių norų patenkinimu.

Meilės dimensija ir išraiška taip pat turi augti ir vystytis pagal žmogaus dvasinį vystymąsi taip, kaip tobulėja ir vystosi žmogaus fizinis pasaulis. Žmogus, nugalėjęs fizines žmogiškos distancijos kliūtis, turi mokėti nugalėti dvasinio ir tarpasmeninio nutolimo priežastis. Žmogiškos meilės išraiška negali likti primitivioje stadijoje, bet ji turi pasiekti žmogaus dvasios gelmes, kur gali gimti tikras žmogiškas bendravimas ir tikras žmogiškas supratimas. Tik tada žmogus pradės pažinti krikščioniškos meilės gelmes ir krikščioniškos laimės džiugesį.

Trumpai tebus paliečiami: 1) knygos turinys (nagrinėjamos temos), 2) nagrinėjimo būdas ir 3) nagrinėjimo vaisiai.

Nagrinėjamos temos:

šešios progos ir jų uždaviniai

Knygos turinys liečia šešis jau anksčiau čia suminėtus rūpesčius, kuriuos sukelia šešios progos. Pirmosios trys iššaukiamos mūsų gyvenamojo laiko: 1) atsinaujinimo sąjūdis Bažnyčioje, 2) gyvenimas išeivijoje, 3) dialogo galimybė tarp vyresniosios ir jaunesniosios kartų. Kitos progos kyla iš paties buvimo žmogumi:

4) galimybė protu šviesėti, 5) galimybė valios jautrumu dėl kitų gėrio visuomenėje veikti ir 6) kasdienybė, kaip proga praktiškajam idealizmui.

Atsinaujinanti Bažnyčia atsiskleidžia moderniajam pasauliui, ieškodama vienybės tarp religijos ir savarankiškumą įgavusios kultūros. Kultūriniu aktyvumu tos vienybės siekti — tai pasauliečių uždavinys. Tam reikia krikščioniškojo jautrumo, blaivaus pažangumo ir dialoginio atvirumo. Išeivijoje ypač svarbu visiems lietuviams katalikams bendrai angažuotis lietuviškas parapijas išlaikyti lietuviškomis; taip pat aktualu gilinti ryšį tarp dvasiškos ir pasauliečių, katalikams užmegzti pokalbį su kitais krikščionimis ir net netikinčiaisiais.

Išėjimą sudaro kitą progą — progą būti ištikimiems pavergtai tautai. Pirmiausia čia reikia principinio nusistatymo: krikščionims tėvų ir tautos meilė remiasi Dievo meile; dėl to ji lieka patvari ir prasminga. Išeivijoje svarbu ne tik „išlikti“ (tautiškai gyviems), bet ir prasmingai išlikti (žmogiškai gyviems). Tautybė svetur kelia rūpestį ir dėl Lietuvos ir dėl savo tautinės gyvybės, kuri auklėjimo srity turi rūpintis tiek lietuvių kalbos išmokimu, tiek teigiamu lietuvišku apsisprendimu. Lietuvybė turi būti ne tik vyresniosios, bet ir jaunesniosios kartos reikalas. Pastarojoje reikia pradėti ir puoselėti sąjūdį apsispręsti už lietuvišką sąmoningumą.

Susiskirstymas į vyresniąją ir jaunesniąją kartą nebūtinai visuomenę skaldo, bet sudaro progą pozityviam dialogui. Tam dialogui užmegzti autorius, kaip vyresniosios kartos atstovas, stato tris klausimus jaunesniesiems: 1) Ar jaunųjų tarpe nėra veržimosi pro atviras duris ten, kur vyresniųjų jau anksčiau buvo pradėta eiti — jaunesniesiems to nepastebint ar nepripažįstant, bet netiksliai subendrinimu primetant vyresniesiems nepažangumą, o patiems pažangumą tik demonstruojant, bet nei rimtėjant, nei tobulėjant? 2) Ar dera lietuviybės rū-

pestį palikti tik vyresniesiems, jaunesniesiems gi stovint nuošaliai? 3) Ar jaunosios kartos tarpe nėra tendencijos faktų kultui („dauguma taip daro“, „vis vien lietuviybė neišliks“) stelbti vertybinį žvilgį doros, lietuviybės ir kitose srityse?

Kitos trys galimybės, kylančios iš buvimo žmogumi, veda į žmogiškąją gelmę — intelektualinę (inteligentiškumą), moralinę (visuomeniškumą) ir visos tos gelmės sielą, idealizmą.

Intelektualinę žmogiškąją gelmę negalima užpildyti biurokratiniu ideologijos „mokymusi“, bet tik pasaulėžiūriniu rūpesčiu, kuris pačią ideologiją padaro kūrybinės minties plėtojama asmenine šviesa, žadinančia į tiesą ir gerį. Šiai gelmei pastoja kelią abejingumas sau pačiam kaip žmogui (115; to abejingumo išraiška yra nuobodulys — 139), mokslinis pozityvizmas, skelbiant pasaulėžiūrinį rūpestį esant mokslų nugalėtos metafizinės mąstysenos liekana (117) ir kolektyvinis-nacionalistinis pozityvizmas, skelbiant pasaulėžiūrinį rūpestį esant mokslų nugalėtos metafizinės mąstysenos liekana (117) ir kolektyvinis-nacionalistinis pozityvizmas, tautinės vienybės vardan skelbiant bepasauležiūriškumą („nesidraskykime dėl metafizikos“ — 121). Iš tikro pasaulėžiūrinis kūrimas yra dvasinis savęs kūrimas. Jis atsiekiamas skaitymu, mąstymu, bet galutinai pačiu gyvenimu, nes „tiesa, kuri reikalauja, kad ja būtų gyvenama, tegali būti pasisavinama pačiu gyvenimu“ (133).

Krikščioniškoji pasauležiūra sukelia jautrumą kitais — prieš vyresniuosiuose pasireiškiantį „nekaltą pavargimą“ ir defetistinį rezignavimą ir prieš jaunesniuosius apimantį vaikišką nerūpestingumą bei pramogų ieškojimą (196). Tas jautrumas kitais — arba meilė kitų dėl Dievo meilės — nebesiteisina nei laiko stoka (163), nei nesikrato organizacinių pareigų kaip kokios naštos (166), bet pasireiškia tikru visuomeniškumu organizacijoje: pareigingumu (185), šeimynine broliška nuotaika (165-167, 180-182) ir tuo, kad susirandama ir užsiangažuojama darbams dėl kitų gėrio. Esant jautriems kitų atžvilgiu, negalima nerasti ko veikti. Darbų yra begalės tiek lietuviybės, tiek krikščionybės srityse. Autorius jau knygos pradžioje išvardija jų visą eilę (28-29).

Pagaliau paskutiniąją progą žmogui yra kasdienybė. Kasdienos rūpesčiais ji lengvai pažeidžiama, ypač jei materialistine dvasia kuriamas! ir kuriamasi be galo. Tada aimanuojama entuziazmo stoka, teisinamasi, kad jo nėra, nes nėra šūkių, nei vadų, nei priešų. Deja, en-

tuziazmo versmių tenka ieškoti ne kituose, bet savyje pačiame (203). Turėti entuziazmo reikškia būti pagautam to, kas aukščiau kasdieninės tikrovės; būtent, idealų, kurie atskleidžia vertybes, kuriose slypi žmogiškoji didybė. Savo idealais ir krikščionybė ir lietuviybė kviečia mus ne į herojinę didybę, bet į kasdieninę ištikimybę. Tokiu būdu žmogiškoji didybė galima visais laikais — galima ir šiais laikais — kasdienybėje.

*Nagrinėjimo būdas:
pažangus aukso vidurys gelmėj.*

Nagrinėdamas aukščiau minimas progas ir mūsų uždavinius, knygos autorius 1) braunasi į svarstomojo dalyko gelmę ir 2) visapusiškai apsvarstydamas dalyko gelmę, padaro tokias išvadas, kurias būtų galima apibūdinti kaip pažangaus aukso vidurio kelią. Svarstant gelmę, 1) atrandama gerų dalykų vertė ir blogųjų blogybė, dalykų teigiamumai ir neigiamybės, 2) dalykai tada nei pervertinami, nei nuvertinami, t. y. atsiskleidžia aukso vidurys, ir 3) atrandami ryšiai dalykuose, kurie šiaip paviršiuje atrodo nesusirišę. Šiam nagrinėjimo būdui pailiustruoti paimsim po pavyzdį tautinėje ir krikščioniškoje srityje.

Tautiškumo srityje atskleidžiamos kraštutinumų neigiamybės: nacionalizmo, kaip tautos sustabinimo, ir nutautėjimo, kaip savo tautos atsižadėjimo. Pasisakoma už aukso vidurį, t. y. tikrą patriotiškumą, kaip tautos meilę, besiremiančią Dievo meile. Kartu realiai žvelgiama į gyvenimą, kai jaunesniems pripažįstama teisė vadinti tą kraštą, kuriame gimė ir augo, „savu kraštu“ (75).

„Blaivų pažangumą“, t. y. pažangaus aukso vidurio kelią, dr. J. Girnias siūlo ir šiandieniniame viešame krikščionio gyvenime. Tas kelias yra pažangus, nes bandoma lietuvių visuomenėj skleisti Vatikano II suvažiavimo dvasią, kaip atvirumą, pasauliečių apaštalavimo svarbą ir kt. Tas kelias yra aukso vidurio, nes jame laviruojama tarp kraštutinumų — tarp konservatyvizmo ir ekstremizmo. Konservatyvizmą autorius charakterizuoja kaip tendenciją „laikyti save visur teisiais, kituose teregėti pragaištingas klaidas, ginti visa, kas sena, ir tapatinti senovę su geroje, o kiekvieną naująvę priešiškausiai sutikti“ (30). Iš kitos pusės, ekstremizmas aptiriamas kaip polinkis nekritiškai sveikinti kiekvieną naująvę (lyg seniau nieko gero nebuvo, lyg visa nauja — kartu pažangu), pasireiškiantis tuščiu, destruktiviu kriticismu ir ekstremistiniu radikalizmu t. y. kraštutinybe tapusiu „paprastu“ vieno klausimo išsprendi-

mu, neatsižvelgiant į kitus klausimus; pvz. pacifisto: „taika, nesvarbu, nei kokia taika, nei kokia kaina“.

Gelmėje pamatyti daiktai atsiveria ne tik tokie, kokie jie yra, bet ir sąryšyje su kitais daiktais. Pavyzdžiui, kad ir toks, rodos, nekalnas, bet vis plačiau organizacijose įsigalįs susirinkimų nelankymas, giliau pažvelgus, suvokiamas kaip „tiesioginis savo geros organizacinės ryžties į nieką pavertimas“ (189).

Kiti pavyzdžiai: „nejautrumas organizacijai yra nejautrumas patiems žmonėms“ (188); „neįmanoma įdiegti moralinės rimties nesubrandinant pasaulėžiūrinės rimties“ (131). Kiekvienas toks žvilgsnis į gelmę atranda idėjinį perlą.

*Nagrinėjimo vaisiai:
platus žvilgsnis ir stipri paskata.*

Su kuo mus dr. J. Girnias palieka, mums perskaičius jo knygą „Idealas ir laikas“ — su gražiomis mintimis, iškalbingomis citatomis, gyvenimo receptais, veiklos metodais ar dar su kuo kitu?

Žinoma, šioj knygoj galima rasti daug gražių minčių ir iškalbių citatų. Galima taip pat visą eilę tenykščių principų prisitaikyti kaip gyvenimo negeroves gydančius receptus. Knygoj kai kur trumpai paliečiamas vienas kitas metodo klausimas. Betgi knygai visa tai nėra esminis dalykas. Ši knyga, perskaityta, palieka mums kažką kita. Tas kažkas kita yra žvilgsnis — žvilgsnis, apimęs mūsų gyvenamojo momento platybes bei skrodžias į žmogiškosios tikrovės gelmes. Tame žvilgsnyje atpažįstami lietuvių-krikščionio-žmogaus uždaviniai. Rezultate — ne viskas išsispresdžia, ne visiems tuoj pasiūloma kas daryti, bet visur nušvinta... Ir toj šviesoje kiekvienam pasidaro aiškiau suvokti savo uždavinius, laikysenas, nusistatymus, pagal kuriuos lengviau surandami veiklos būdai, priemonės bei metodai.

Knyga nėra didaktinė, tačiau savo rimtimi, ramia logika ir realiu optimizmu yra uždeganti. Nukrikščionėjlme, nutautėjime, kartų susiskaldyme, supaviršutiniškėjime, neveiklume ir sukasdienėjime ji yra pakelianti, stiprinanti ir skatinanti į krikščioniškąjį atsinaujinimą, tautinį apsisprendimą, į pokalbį tarp kartų, į pasaulėžiūrinę gelmę, prasmingą veiklą ir į kasdienę ištikimybę idealui.

Ši aktuali plataus žvilgsnio į visuomeninę veiklą skatinanti dr. J. Girniaus knyga nusielpno visų lietuvių dėmesio šiais atsinaujinančios krikščionijos ir lietuvių tautos tragedijos svarbių ir sunkių užduočių laikais.

Kęstutis Trimakas, S. J.

“Nekalbėk neteisiai prieš artimą savo”

(Iš Mozės dekalogo)

Trimis žvaigždėmis pasiženklinęs brolis ar tėvas Chicagos jėzuitų leidžiamo mėnesinio “Laiškai Lietuviams” šių metų kovo mėnesio Nr. 3 apžvalgos dalyje, pavadintoje “Gyvenimui tekant” straipsneliu “Geografinė kailda” paskelbė grubia netiesą.

straipsneliu “Geografinė klaida”, kuriame kaltinamos Naujienos, kad švento Antano gimnaziją Kennebunke, Maine, pavadinusios “Lietuvių nutautinimo mokykla” ir nespausdinusios tos gimnazijos direktoriaus laiško...

Kad trižvaigždis slapukas sa-

Tačiau Laiškų Lietuviams rašėva taip rašo ir gana. Girdi:

“Gana greit buvo pastebėta straipsnio autoriaus geografinė klaida. Ją atitaisė tos gimnazijos direktorius Leonardas Andriekus, O. F. M. savo rašte spaudai...” Toliau:

“Vėliau savo klaidą pastebėjo pats straipsnio autorius. Tik per vėlai. Naujienos buvo patenkintos gimnazijos geram vardui kenkiančiu straipsniu ir autoriaus atsiųsto klaidą atitaisančio laiško nespausdino. Atspausdino Draugas (Draugas, III.17)”.

Taip rašo J. Pr. “Naujienose” V. 9. Jau iš šių “Naujienų” iškarpų pabrauktų vietų matosi, kad “L. L.” kaltinami “grubia netiesą”, kurios jie nėra iš viso padarę: būk tai “L. L.” kaltinę “Naujienas” nespausdinus pranciškonų vadovaujamos šv. Antano gimnazijos direktoriaus laiško, kai tuo tarpu “L. L.” to visai nerašė (jie rašė apie kito straipsnio autoriaus laišką).

“LAIŠKAS LIETUVIAMS” NETEISINGAI KALTINAMI

“Naujienose” gegužės 9 d. straipsnyje “Nekalbėk neteisiai prieš artimą savo” J. Pr. rašo: “Laiškai Lietuviams” šių metų kovo mėnesio Nr. 3 apžvalgos dalyje, pavadintoje “Gyvenimui tekant” straipsneliu “Geografinė kailda” (turi būti “Geografinė klaida”) — “L. L.” red.) paskelbė grubią netiesą... kaltinamos Naujienos, kad švento Antano gimnaziją, Kennebunke, Maine, pavadinusios “Lietuvių nutautinimo mokykla” ir **nespausdinusios tos gimnazijos direktoriaus laiško...** J. Pr. toliau rašo, kad tą gimnazijos direktoriaus laišką “Naujienos” atspausdino vasario 7 d. Tad “Laiškų Lietuviams” leidėjai jėzuitai “skelbia tokias suktas, apblausintas kazuistikas”. Jie pamokomi “nekalbėti neteisiai prieš artimą savo”, o jų sąskaiton papilama visa eilė “gražybinių žodelių”.

Šis J. Pr. teigimas “Naujienose” neatitinka tikrybės, bet yra grynas išsigalvojimas, nes “Laiškuose Lietuviams” nei tame kovo nume-

ryje įdėtame straipsnyje, nei iš viso tame numeryje, nei kitame numeryje — prieš tai ar po to, nėra rašyta, kad “Naujienos” nespausdino šv. Antano gimnazijos direktoriaus laiško.

“Laiškuose Lietuviams” kovo numerio aname straipsnelyje buvo rašoma apie kitą laišką, kas visai aišku iš to straipsnelio teksto. Jame kalbama apie sausio 24 d. “Naujienose” pasirodžiusį straipsnį “Lietuvių nutautinimo mokykla”, kur sakoma, kad Tėvų Pranciškonų vedama šv. Antano gimnazija nutautina lietuvius. “Laiškuose Lietuviams” rašoma: “Gana greitai buvo pastebėta straipsnio autoriaus geografinė klaida. Ją atitaisė tos gimnazijos direktorius Leonardas Andriekus, O.F.M., savo rašte spaudai nurodydamas faktus... Vėliau savo klaidą pastebėjo pats **straipsnio autorius**. Tik per vėlai. Naujienos buvo patenkintos gimnazijos geram vardui kenkiančiu straipsniu ir **autoriaus**

(Nukelta į sekantį puslapį.)

IŠKARPOS IŠ ANAPUS

Anot liaudies patarlės

Nedaug beliko senųjų medžių Aukštaitijoje. Karai gerokai sudarkė gimtojo krašto vaizdą. Ir todėl, atrodo, šiandien žmogus ypatingai turėtų tausoti likusius gamtos papuošalus. Deja, mūsų apylinkėje (Molėtų rajone — Red.) taip nėra.

Pavažiavus pora kilometrų iš Aluntos miestelio į vakarus — Duobinių gyvenvietė. Dešinėje pusėje ant kalvelių ošia sena ąžuolų giraitė. Iš vieno kito seno ąžuolo galima spręsti, kad šitas ąžuolynas — senovės milžinų atžala. Vieta nuo seno mėgiama poilsiautojų ir praeivių. Čia visuomet rengiami jaunimo pobūviai, liepsnoja joninių laužai. Tačiau paskutiniu metu senajame ąžuolyne vis daugiau palieka kelmų. Ši pavasarį Mičiurino kolūkiui prireikė statybinės medžiagos. Nugriovė žemėn kelioli-

ką rinktinių medžių. Į kelio pusę atsuktas papuvęs kamblys sudaro išpūdį, tartum Čia būtų atliktas sanitarinis kirtimas. Tačiau pavaikščiojus toliau po giraitę, matome, kad buvo kertami bene patys gražiausi medžiai. Apdžiūvę, sausuoliai ir neužaugos, kuriuos vertėtų pašalinti, tebestovi. Apylinkės žmonės smarkiai pasipiktino kolūkio vadovų nurodymais kirsti ąžuolyną.

Sužaliuos vasara, į pamėgtąją vietą ateis jaunimas. Bet neras to grožio, kuris anksčiau buvo. Negerai darote, kolūkio pirmininke Vytautai Šiuksčiai! Prisiminkite seną liaudies patarlę: žmogus ne vien duona gyvas ("Komjaunimo Tiesa", 1967, 74 nr.).

Kur sodybos ir rūtų darželiai?

Televizorius, skalbimo mašina, dujos, motociklas palengvino mūsų buitį, leidžia daugiau laiko skirti poilsiui, bet jie nesuteikė teisės tapti apsileidėliais, nesirūpinti namų jaukumu, jų gražia išvaizda. Priešingai — jie skatina mylėti švarą, grožį, tvarkingumą. Kad kiekviena

atsiūsto, klaidą atitaisančio laiško nespausdino. Atspausdino Draugas (III 17). **Jame autorius** sako: "Arčiau susipažinęs, pilnai įsitikinau, jog pranciškonų gimnazija Kennebunkporte atlieka labai sunkų, gražų ir reikšmingą mokslinį ir lietuvišką darbą".

Iš to teksto ir pabraukimų aiškiai matyti, kad "Laiškuose Lietuviams" teigiama, jog "**Naujienos**" neįdėjo straipsnio autoriaus (**A. Bagdono**) laiško, ne gimnazijos direktoriaus rašto. Pats A. Bagdonas kovo 17 "Drauge" įdėtame laiške sako: "Naujienoms atsisakius šį mano pareiškimą dėti į savo dienraštį, maloniai prašau jūsų šį atsišaukimą įdėti į Draugą... Labai atsiprašau "Naujienų" skaitytojus, jei savo straipsniu suklaidinau ir įžeidžiau pranciškonų vedamą gimnaziją".

Kodėl tas faktas, kad "Naujienos" neįdėjo to laiško, buvo paminėtas "Laiškuose Lietuviams"? Todėl, kad tas laiškas buvo ne eilinis, bet siekias atitaisyti klaidą ir iš tos klaidos kylančią žalą. Savo viešą klaidą ir iš jos kylančią žalą pastebėjęs straipsnio autorius turi teisę ir pareigą prieš visuomenę ir prieš instituciją, kuriai ta klaida kenkiama, tą klaidą viešai atšaukti tame pačiame laikraštyje, kuriame jo klaidinantis straipsnis pasirodė. Teisę apie tą atsišaukimą sužinoti turi visi to laikraščio skaitytojai, o taip pat visa visuomenė. Tad laikraštis, kuriame buvo įdėtas klaidinantis straipsnis, turi pareigą ir prieš autorių, ir prieš savo skai-

tytojus, ir prieš visuomenę, ir prieš pačią instituciją, kuriai buvo pakenkta, tą viešą atšaukimą atspausdinti savo puslapiuose. Tokia yra spaudos etika kultūringoj visuomenėj.

Straipsnio autoriaus A. Bagdono tvirtinimu (kas aišku ir iš čia paduotų citatų), jo laiškas, pasiūstas "Naujienoms", kaip tik toks buvo — atšaukias viešą klaidą, kuria buvo kenkiama šv. Antano gimnazijai. Tą laišką "Naujienos" atsisakė įdėti. Tuo būdu prasižengė spaudos etikai, neatlikdamos savo pareigos ir pažeisdamos straipsnio autoriaus, savo skaitytojų, lietuvių visuomenės ir šv. Antano gimnazijos teises.

Spaudos etikai "Naujienos" nusikalto ir tuo, kad "Laiškų Lietuviams" žurnalą, kuris tą "Naujienų" prasižengimą savo puslapiuose iškėlė, be jokio pagrindo kaltino kuo kitu, ko "Laiškai Lietuviams" visai neteigė (būtent, būk tai "Laiškai Lietuviams" kaltinę "Naujienas", kad jos neįdėjo tos gimnazijos direktoriaus laiško). Visu šiuo epizodu "Naujienos" nepasitarnavo nei tiesai, nei savo skaitytojams, pagaliau — nei lietuviškai visuomenei.

"Laiškų Lietuviams" redakcija

Šis pareiškimas buvo pasiūstas "Naujienoms" bet "Naujienos" savo puslapiuose jo nespausdino (buvo prašomos atspausdinti iki gegužės 22 d.), tuo dar kartą parodydamos savo vienašališkumą.

sodyba, kiekvienas naujas namas būtų kažkuo originalus, trauktų akį — tiek savo išore, tiek ir vidumi. O juk taip nėra. Eini pro naujus namus, pro ištisas gyvenvietes — ir beveik niekas neatkreipia dėmesio, nesujaudina tavęs. Visi namai vienodi, netgi vienodos užuolaidos dailės pro langus. Nuo seno lietuviškos sodybos garsėjo savo medžio drožiniais, žirgeliais, visokiais ornamentais; ir dabar dar, pažiūrėjęs į seną namą nuotraukoje, gali pasakyti: “Tai lietuvių pirkia”. O naujieji namai neturi savo veido. Dabar neatskirsi, kur žemaičio, suvalkiečio ar dzūkų troba, nesuprasi Čia latvio, baltarusio ar lietuvių namas. Kokia mūsų dienų lietuviška sodyba mes galėsime pasigirti ateinančioms kartoms?

Pagaliau — tie mūsų liaudies dainose išgarbinti rūtų darželiai. Kur jie? Kodėl vis mažiau jais puošiami namai ir sodybos? “Bangos” kolūkyje veltui dailiaus darželių ten, kur gyvena jauni žmonės — nebuvo, ir tik senųjų sodybose augo gėlės, buvo jauku, švaru ir gera. Nenorėjau čia priešpastatyti senų ir jaunų — Lietuvoj mažiau daug tvarkingų ir jaunų žmonių sodybų, — bet vis tiek man atrodo, kad per mažai mes, jauni, rūpinamės buities kultūra, švara ir savo namų jaukumu, visa tai laikdami smulkmenomis. Mes turėtume mylėti savo namus, savo židini. Ir stengtis, kad jis būtų jaukus. Tai yra būtina, nes auginame vaikus, kurie, pasižiūrėję į netvarkingus tėvus, jau iš mažens mokosi nepastebėti ar neatlikti mažų darbų. O be pasodintos gėlės, be iššluoto kiemelio, iš kur atsiras meilė darbui, gamtai, kas išugdys mumyse grožio supratimą? (“Jaunimo Gretos”, 1967, 3 nr.).

Kas pamiršta ir kas ne

Sąryšyje su artėjančia Sovietų Sąjungos 50 metų sukaktimi, Lietuvoje įvyko diskusijos apie istorijos - revoliucijos ir kultūros paminklus. Deputatas R. Šarmaitis pareiškė: “Tarybų valdžios metais Lietuvoje buvo surasta, išaiškinta ir gražiai sutvarkyta nemaža paminklų, memorialinių vietų, kuriose gyveno ir veikė mūsų mylimi kultūros darbuotojai, visuomenės veikėjai, kovotojai dėl Tarybų valdžios”. Kitas deputatas V. Morkūnas, dar pomastiškiau kalbėjo: “Mes nieko nepamiršime ir niekas nepamiršta” — šie žodžiai tapo mūsų respublikos jaunimo devizu (moto ar šūkiu — Red.). Saugoj ant ir puoselėjant šimtmečiais sukurtas, neįkainuojamai brangias kultūrinės-revoliucinės liaudies relikvijas” (“Tiesa”, 1967, 92 nr.).

Kad taip gerai nėra, galima spręsti iš “Švy-

turio” žurnale (1966, 23 nr.) išspausdinto laiško, pavadinto “Apleistas kapas ir nežinomas kelias”. Jame skundžiasi: “Seniai svajoju aplankyti Emilijos Plateraitės, didvyriškos 1863 metų sukilėlės, kapą. Maniau, kad čia nevysta gėlės. Deja... Tiesa, netoli auga keli jauni berželiai, pasodinti prieš kelerius metus buvusių Onos Sukackienės vardo vidurinės mokyklos abiturientų. Tai kodėl gražaus pavyzdžio netęsia kiti mokiniai? Seniai mane traukė ir V. Krėvės tėviškė, norėjau pamatyti Dainavos ša-lį, pasėdėti prie Gilšės ežero. Deja, tik vietiniams žmonėms paaiškinus, galima surasti ke-liūkštį, vedantį į Subartonis. Ir pagalvoji žmogus: nejaugi taip sunku pastatyti stulpą su už-rašu, rodančiu kelią į “Dainavos šalies senų žmonių padavimų” autoriaus sodybą”.

Motinos skundas

Skaudu darosi, kad motiną kartais kažkokia atsilikėle šių laikų jaunimas laiko. Vaikai motinos visai nepaiso, dažnai girdėti tokie išsi-reiškimai: mama, tu kalbi “carskai”, “smetans-kai” ir panašiai. Atrodo, kad mes augome ak-mens amžiuje ir nieko nesuprantam.

Man atrodo, jog dėl kai kurių blogų tradici-jų kalti patys mokytojai. Kad ir visokiausi sveikinimai. Argi mokytojas gali imti iš vai-kų dovanas, jeigu šie patys neuždirba, o tik iš tėvų priversti reikalauti. O tų dovanų davi-mas mokytojams be galo. Naujiems metams duok, Moters dienai duok, “vyrų dienai” (Ta-rybinės Armijos diena) duok ir taip be galo, be krašto.

Gera, jei šeimoje vienas vaikas ir abu tė-vai dirba. Bet jei mokyklą lanko keturi vaikai, ką tada kalbėti. Vaikai priekaištuoja, kad visi neša pinigus dovanoms, o kaip jiems jaustis. Jeigu neduos, kiti vaikai pirštais užbadys, šykštuoliais išvadins.

Keletą žodžių apie drabužius. Prieš šventės vaikai atlieka programą mokykloje. Ir kiek rei-kia motinai nervų pagadinti, kol pasiusi vai-kams drabužius šokiams. Jokia siuvėja nepri-ima siūti, pats neturi laiko ar nemoki, o moki-niui liepia atnešti ir viskas. Kai mes augom, to-kius drabužius patys pasiūdavom iš popieriaus, mokytojo prižiūrėti. O kas iš to, kad dabar vaikai įpranta viską gatavą iš tėvų gauti. Mo-kytojų reikalaujami, jie prašo iš motinos, o kuo nors neįtiksi — tik pykčiai, konfliktai šeimoje. Argi visi tėvai tokie turtingi, ar tiek daug lai-ko turi, kad tik mokyklos užsakymus vykdytų. O pabandyk apie tai pakalbėti mokykloje, tave kvailiu, išsišokėliu laiko. (“Komjaunimo Tie-sa”, 1967, 69 nr.)

A MAN FOR ALL SEASONS

Šių metų Oscaro premiją laimėjęs filmas „A Man For All Seasons“ yra tikrai ypatingos vertės ir grožio kūrinys. Retai pasitaiko taip jautriai ir originaliai pastatytas istorinis filmas, kaip šis. Jame vaizduojamas Sir Thomas More, žmogus, kurio įsitikinimų tvirtumas nepalūžta vienišoje savo sąžinės kovoje prieš jam nepriimtina įstatymą.

Išvis filmas įdomus tuo, kad nemėginama atkurti ir ekrane parodyti viso to laiko gyvenimo, kaip paprastai daroma to pobūdžio filmuose, bet susikoncentruojama ties Thomas More asmenybe. Čia iškelti jo charakterio bruožai įtikina, jog tokių tvirtų nusistatymų žmogus verčiau mirtų už savo įsitikinimus, negu gyventų su apgauta sąžine.

Paul Scofield vaidina Sir Thomas More, ramų, net stoikišką įvykių akivaizdoje. Įdomu dar ir tai, kad jis neparodomas kaip koks fatalistas pasišventėlis, kuris ieško kankinio mirties. Jis iki paskutiniųjų stengiasi save apsaugoti ir apginti, tik tai darydamas nepaneigia savo principų ir už juos galutinai turi mirti. Paul Scofield už puikų Sir Thomas More atkūrimą laimėjo Oscaro premiją, kaip geriausias šių metų aktorius.

Kiti filmo charakteriai irgi įdomiai atvaizduoti, ypač ryškus Henrikas VIII. Čia karalius parodomas žmogiškas ir kūrybingas, nors ir su kaprizais, tačiau neaklas savo užgaidom ir puikiai žinaš, ką daro. Iki šiol filmuose teko matyti visai kitokius Henriko VIII-ojo atvaizdavimus, kurie šio pastatymo akivaizdoje išryškėja kaip tuščios karikatūros.

Filmo charakterių stiprumas ir realumas priklauso nuo autoriaus Robert Bolt originalaus veikalo pasisėkimo, už kurį jis irgi laimėjo Oscaro premiją. Techninis filmo pastatymas irgi tiesiog be priekaišto. Gera veiksmų eiga, scenos nenuobodžios nei neperkrautos. Filmas ir šioje srityje laimėjo kelias Oscaro premijas: už geriausią režisūrą (Fred Zinnemann), už geriausią cinematografiją (spalvotame filme)

ir už geriausią kostiumų paruošimą (spalvotame filme).

Filmas tikrai vertas visiems pamatyti netik dėl pačios temos įdomumo, bet ir dėl tikrai gero pastatymo.

Dalė Koklytė-Lukienė

FILMUS SUGLAUSTAI VERTINANT

GRAND PRIX. Šiame filme sekama grupė Grand Prix sportinių mašinų lenktynininkų, kai jie keliauja po įvairias lenktynes sezono metu. Jie savo kelionę pradeda gegužės mėnesį Monte Carlo ir baigia rudenį, pasiekę Monza, Italijoje. Puikios lenktynių scenos. Kalbama šiek tiek apie lenktyniavimo filosofiją, apie šio sporto patrauklumą, baimę bei pavojus. Turinys susideda iš įprastų meilės intrigų, bet, kadangi charakteriai puikiai suvaidinti, tai tas blankumas užmaskuojamas. Brian Bedford ypatingai gerai atvaizduoja anglą lenktynininką, kuris, pergyvenęs sunkią nelaimę, vėl grįžta lenktyniauti. James Garner vaidina amerikietį, išmestą iš lenktynių, bet vėliau nusamdoma japonų firmos išmėginti jų pastatytą naują modelį. Yves Montand vaidina senstantį prancūzų čempioną. Filmas spalvotas ir įdomus visiems, kurie domisi lenktyniavimu.

THE GREATEST SHOW ON EARTH. Įspūdingas spalvotas filmas apie cirką, laimėjęs „Merit Award“ atžymėjimą 1952 m. Tinka visiems.

GUESTS ARE COMING. Lenkų komedija apie tris lenkų kilmės amerikiečius, kurie atvyksta aplankyti Lenkiją pirmą kartą savo gyvenime. Filmas labai ištęstas. Su parašėmis anglų kalba. Suaugusiems šiaip sau; vaikams netinkamas.

HALLUCINATION. Filme dramatizuojami LSD vartojimo pavojai, bet nelabai efektingai. Jaunuoliai, kurie įvykdo žmogžudystę šių chemikalų ir jų teikėjo (Robert Montgomery) įtakoję, yra jau nuo pat pradžios netvirtos būdos, pa-

simeteliai, net ir be LSD pagalbos. Filmas pras-tas ir visai netinkamas jaunuoliams bei vai-kams.

HAWAII. Pirmu vakariečių įtaka Hawaju sa-lose, jaučiama misijonieriui ir jo žmonai atvy-kus į Maui salą 1820 m. Filmas spalvotas su gražiais vaizdais. Puikus suaugusiems, bet re-komenduojamas tik subrendusiems jaunuo-liams dėl kai kurių vartojamų išsireiškimų ir realios gimdymo scenos. Netinka vaikams.

HAWKS AND THE SPARROWS. Italų filmas su paraštėmis anglų kalba. Tai pasaka apie žmo-gų (Toto) ir jo sūnų, jiems keliaujant gyveni-mo keliu. Ironiškai išryškinamos žmogaus silp-nybės. Įdomu tik suaugusiems.

THE HERO'S WIFE. Įdomios tematikos filmas apie vyro ir moters dvasinį bei emocinį atsi-naujinimą. Visgi šiam izraelitų statytam fil-mui trūksta meninio apipavidalinimo. Įdomus tik suaugusiems.

HOMERE. Šiame vakariečių filme Paul New-man gabiai suvaidina žmogų, kuris tiki teise gyventi pagal savo nusistatymą, atmetant vi-suomenės nepagrįstus įsitikinimus, hipokritiš-kumą ir priimtą, bet kartais beprasmį etiketės kodą. Toks jo šaltas atsitraukimas nuo žmonių tampa išmėgintas, kada karieta, kurioje jis ir dar keli žmonės keliauja, apiplėšiama. Kiti ak-toriai yra Frederic March (neteisus valdinin-kas) Barbara Rush (jo žmona), Diane Cilento (didvyrė) ir Richard Boone (sukčius). Filmo tekstas ir pastatymas yra pirmos eilės. Patar-tinas pamatyti suaugusiems ir subrendusiems jaunuoliams, bet netinka vaikams.

THE HOSTAGE. Daug nepretenduojanti intri-ga apie šešių metų berniuko pastangas pa-bėgti iš žudiko nagų. Filmas spalvotas ir tinka visiems, išskyrus patiems jauniausiems.

HOTEL. Naujojo Orleano elegantiškame fone pastatyta melodrama suteikia neblogo pasi-linksminimo. Netinkama vaikams.

HOTEL PARADISE. Šiame senoviškame pran-cūzų farse Alec Guinness, Robert Morley ir Gina Lollobrigida susitinka nusigyvenusiame viešbutyje, laukdami paskyrimų darbui. Vaidy-ba puiki; netinkama tik vaikams.

HOW TO SUCCEED IN BUSINESS WITH-OUT REALLY TRYING. Pagal to pat vardo pasisekusį muzikalinį veiklą, šiame filme Ro-bert Morse atkuria ambicingo langų ploviko charakterį. Mokėdamas gudriai paveikti žmo-nes, jis greitai įkopia į viršūnes didelį bendro-

vėję, kuri tokio plataus masto, jog niekas neži-no, ką kiti joje dirba. Veikalas nelabai pritaikytas filmui, todėl vietomis scenos perdėtos ir charakteriai neįtikinantys. Filmas spalvotas ir linksmo pobūdžio, bet netinkamas vaikams.

THE HUNT. Ispanų filmas apie keturius vy-rus, kurie išeina medžioti kiškių, bet bemedžio-dami patys susinaikina. Tai simboliškai atitin-ka ispanų civiliniam karui ir jo pasekmėm. Paraštės anglų kalba. Suaugusiems labai įdo-mus, bet netinka vaikams.

HURRY SUNDOWN. Labai banalus dialogas, stereotipiški charakteriai padaro šį filmą nuo-bodžia melodrama. Veikalas vaizduoja vieno ūkininko ir jo negro kaimyno pastangas apsau-goti savo žemę nuo pramonininkų, norinčių ją nupirkti. Filmui trūksta realumo ir gyvumo. Netikus niekam.

I DEAL IN DANGER. Robert Goulet, kaip šni-pas, infiltruoja aukštą nacių štabą šiame Ant-rojo pasaulinio karo filme. Filmas spalvotas ir nebloggeris tokio žanro pastatymas.

I LIVE IN FEAR. 1955 metais japono Akira Kuronawa pagamintas filmas stipriai kaltina žmonių pasyvumą prieš atominės bombos pa-vojų. Paraštės anglų kalba. Filmas įdomus vy-resniesiems, bet netinka vaikams.

IS PARIS BURNING? Ilgas ir gana kompli-kuotas filmas, kaip Paryžius išlaisvinamas iš nacių ir išgelbėjamas nuo Hitlerio įsakymo miestą visiškai sunaikinti. Nebloggeris filmas, bet netinka vaikams (plačiau žr. "Laiškai Lietu-viams", kovo nr., 130 psl.).

ISLAND OF TERROR. Gera vaidyba ir vaiz-dingu realumu gerai pasisekęs anglų gamybos baisenybių filmas. Vienoje britų salelėje moks-lininkas, mėgindamas sukurti organizmą, kuris sunaikintų vėžio ligą, netyčia sukuria gausiai besidauginančias baisenybes, panašias į vėžlius, bet su gyvatės galvom. Tie gyviai minta kal-cium, iščiulpdami jį iš kitų gyvių kaulų. Moks-lininko pastangos sunaikinti savo baisius kūri-nius ir išgelbėti jais užpultos salos gyventojus sudaro įtemptos, įtikinančios ir gerai suplanuo-tos dramos išpūdį. Filmas spalvotas. Baiseny-bių mėgėjams — siaubo puota. Vaikams per-daug baisus.

IT HAPPENED HERE. Žiaurus, tarsi dokumen-tarinis atvaizdavimas to, kas būtų galėję įvyk-ti, jei naciai būtų išsikėlę ir užėmę Angliją Antrojo pasaulinio karo metu. Filmas netinka-mas vaikams. Gana įdomus suaugusiems ir su-brendusiems jaunuoliams.

DIEVAS NĖRA MIRĖS

Perskaitęs Jūsų redaguojamame žurnale š. m. sausio nr. "Ar Dievas yra miręs" straipsnį ir kitų kelių asmenų pasisakymus dėl šio iššūkio, negaliu nutylėti vien savyje, ką jaučiu ir ką sako mano protas, nes šiuo iššūkiu yra siekiama žmogų nužmoginti, tai iškeliant į viešumą. Man atrodo, kad tai yra S.O.S. krikščioniškajam pasauliui, kuris pripažįsta Didžiąją Išmintį, jo Kūrėją. To nepripažinimas yra lygus savęs nužmoginimui, įrikiavimui žmogaus į kitus neprotingus žemės tvarinius. Pasaulio Kūrėjas, tverdamas pasaulį, tvarkingumo ir darumo dėliai įrėmimo jį į tam tikras ribas, kurių žmogui, kaipo protingam tvariniui, nebesilaikant, vyksta jam nepalankūs priešveiksmai... Dievas ne tik kad nėra miręs, bet jo pažinimui žmogaus protui vis daugiau ir daugiau atidengia paslapčių, už kurių slepiasi jo begalinė Išmintis.

Stasys Juras, Čikaga

TEATRO REIKŠMĖ

Jūsų žurnale (sausis, 41 psl.) skaitytojo iš Toronto žodžiai paskatino mane parašyti šį straipsnelį ir nusiųsti dvi mano pjeses. Gal Jūs turite kompetentingą ir energingą žmogų, kuris galės juos tinkamai panaudoti.

Daug kas mano, kad teatras teikia žmogui tik pramogą ir poilsį. O pramogų netrūksta ir pailsėti galima namie prie televizijos arba kino teatre. Todėl teatras ir nereikalingas. Bet taip mano žmonės, kurie nežino, kad teatras — tai labai svarbi ir stipri žmogaus auklėjimo įstaiga. Teatre žmogus mato gyvenimo ir savo klaidas ir ydas, mato, kas gera ir bloga, dažnai pats iš savęs juokiasi ir verkia, žinoma, ir galvoja. Todėl pagrindinis teatro tikslas — žmogaus auklėjimas. Pasiiekti šitą tikslą reikia daug ir nenuilstamai dirbti ir nelaukti iš teatro piniginio pelno.

Tėvai turi daug rūpesčių ir išlaidų, norėdami vaiką išauginti sveiką. Ir Amerikoje fizinei vaikų kultūrai daug padaryta. To negalima sakyti apie dvasinę vaikų kultūrą. Čia tėvams

rūpi tik materialinė pusė vaiko gyvenime, o vaiką auklėja aplinka, iš kurios gero netenka laukti. Aplinka nustelbia tuos gerus pradus, kurie yra kiekvieno vaiko sieloje. Atitraukti vaiką nuo blogos aplinkos reikia parodyti jam ką nors gero, šviesaus, pamokančio, ir todėl čia pastovūs vaikų teatrai reikalingi nemažiau kaip ir mokyklos. Vaikas ilgai atsimena ir gyvena tuo, ką jis girdi ir mato.

Olga Gravrogkienė, Cleveland

Redakatoriaus pastaba: Su šiuo laišku atsiųsti du vaidinimai: "Gobšusis karalius", penkių veiksmų pasaka vaikams, atspausdinta Lietuvoje 1938 m., ir keturių veiksmų jaunimo pjesės "Dėdė Jonas" rankraštis (veiksmas vyksta Amerikoje 1948 m. J. Besidomintieji prašomi kreiptis į "L. L." redakciją.

KATALIKIŠKI UNIVERSITETAI

V. Skrupskelytės straipsnis apie katalikiškus universitetus išsamus ir minčių ir studijų pasirėmimais, tačiau tėvams, kurie abejoja, nepajėgia duoti aiškaus ir tiesaus atsakymo, reikia tik vieno sakinio: Tėvai, kurie pajėgiate, duokite lygiagrečiai aukštąjį mokslą ir tikėjimo dalykuose, nes stiprinsite visą jo esybės pagrindą, kurį jokie išvedžiojimai ir studijos nepajėgia parodyti.

Gailutė Valiulienė, Čikaga

ŽURNALO VERTINIMAS

Linkiu Jums ir Jūsų žurnalui kuo geriausios sėkmės. Tai vienintelis žurnalas, kurs žmonių neapvylė, o Jūsų skaitytojai vis auga. Mano vyriausia keturiolikmetė dukra uoli skaitytoja pasidarė, greit seks ir kitos dvi.

Mama iš Toronto

Siunčiant "L. L." prenumeratos mokestį, leiskite padėkoti už tą didelį malonumą, kurį patiriame skaitydami šį žurnalą, ypatingai už kun. A. Grauslio straipsnius. Didelis ačiū jam už puikiasias mintis, juose keliamas.

Sofija Jelionienė, Čikaga

**RELIGINĖ
ŠALPA
LIETUVAI**

Pavergtoje Lietuvoje ir Rusijos vergijoje mūsų broliai šaukiasi dvasinės ir medžiaginės pagalbos. Jiems galime padėti per Lietuvos Religinę Šalpą. Jie šaukiasi religinės pagalbos. Kasdien per Vatikano radiją siunčiamos lietuviškos religinės ir tautinės programos. Rūpinamės tokias transliacijas gauti ir iš kitur. Persekiojamiems už Dievą ir Tėvynę padedame visokiais įmanomais būdais. Padarytume daugiau, bet reikia daugiau jūsų visų bendradarbiavimo maldomis ir aukomis. Lietuvos Religinės Šalpos Komitetas veikia su Amerikos vyskupų žinia. To komiteto pirmininkas yra vyskupas Vincentas Brizgys.

PAGALBAI DABAR aukas siųskite ar palikimus rašykite taip: "I give, devise and bequeath to Lithuanian Catholic Religious Aid, Inc., 64-09, 56th Road, Maspeth, N. Y. 11378".

KATALIKŲ BAŽNYČIOS ATEIČIAI LIETUVOJE aukas ar palikimus rašykite: "The Fund For Rehabilitation of the Roman Catholic Church in Lithuania, 64-09, 56th Road, Maspeth, N. Y. 11378".

Aukos ir palikimai laisvi nuo mokesčių (tax deductible). Ateikite pagalbą: asmens, parapijos, organizacijos, profesionalai, prekybininkai. Savo apylinkėje kurkime rėmėjų būrelius. Supažindinkime kitus su Lietuvos kančiomis: platinkime knygą "The War Against God in Lithuania", (popieriaus viršeliais \$1.25; kietais — \$3.00). Ispanų kalboje: "La lucha contra Dios en Lituania". (kaina: \$1.00).

Lietuvių Katalikų Religinės Šalpos Valdyba

PADĖKA

"Laiškų Lietuviams" leidėjai Tėvai Jėzuitai dėkoja visiems žurnalo auka parėmusiems. 5 dol. aukojo M. ir P. Žiliai (Čikaga), po 2 dol. — K. Micevičius, V. Palubeckas, V. Derenčius, F. Jarašius, P. Norkus, E. Jucevičienė (visi iš Čikagos), B. Kūkalis (Conn.).

**ATSIŪSTA
PAMINĖTI**

Pranas Naujokaitis. ŽYDINČIOS DIENOS. "Draugo" konkurse premijuotas romanas. Aplankas P. Jurkaus. Išleido Lietuviškos Knygos Klubas. 250 psl. Kaina 3.50 dol.

Kazys Bradūnas. SONATOS IR FUGOS. Susitikimai su Čiurlioniu. Eilėraščiai. Liukusinis, didelio formato leidinys. Knygos meninis išplanavimas, viršelio aplankas ir Čiurlionio dailės darbų detalėmis atliktos iliustracijos dail. Vytauto O. Virkau. Išleido M. Morkūnas. 59 psl. Kaina 5.00 dol.

Konstantinas Račkauskas. LIETUVOS KONSTITUCINĖS TEISĖS KLAUSIMAS. Spaudė Tėvų Pranciškonų spaustuvė. 178 psl. Kaina nepažymėta.

Vladas Ramojus. KRITUSIEJI UŽ LAISVE. Partizanų laisvės kovų aprašymai, suskirstyti pagal Lietuvos dalis, Aukštaitiją, Žemaitiją, Dzūkiją ir dalį Suvalkijos. Aplankas Vytauto O. Virkau. Išleido Lietuviškos Knygos klubas. 182 psl. Kaina 2.50 dol.

Pranys Alšėnas. MARTYNAS JANKUS, Mažosios Lietuvos Patriarchas. Jo gyvenimas, darbai ir likimo lemties vingiai. Leidėjas — Juozas Bachunas. Spaudos darbas — Vilties spaustuvės. 394 psl. \$3.00.

Stasė Šakytė. ALKANA ŽEMĖ. Eilėraščiai. Išleido "Ateitis". Aplankas P. Jurkaus. 70 psl. Spaudė Tėvų Pranciškonų spaustuvė.